

קונטרס

בַּר מְצוּהָ

דבורים ערכים ומתקים ליום שמחת הבן שנקנס בו לעל
המצוות, והנהגות ישרות ודרכים ונתיבות חדשות, להורות
לו איך להתחיל להתנהג בקדשה ובטהרה מיום בר-המצוה
שלו, ועל-ידי-זה יצליח כל ימי חייו, ויאיר עליו אור וזיו
וחיות ודבקות הבורא יתברך שמו ויתעלה לגאח נצחים.

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון

בוצינא קדישא עלאה, אדוננו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הגאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי

חכמינו הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובכ"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כְּשֵׁילֵד נַעֲשֶׂה בֵּר מְצוּהָ, אָזִי אֵין
עוֹד שְׂמִיחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מְזוֹ, וּמְצָאנוּ בְּשַׁעַה שֶׁהִגִּיעַ
הַבֵּר מְצוּהָ שֶׁל הַתְּנָא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׂמַעוֹן בֵּר
יוֹחָאִי, עָשָׂה לְבָנוּ סְעֻדָה גְּדוֹלָה לְכָל הַחֲכָמִים, וְאָמַר אָז
תּוֹרָה עַל פְּסוּק (תְּהִלִּים ב): "אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶתִיךָ", כִּי בַיּוֹם
הַבֵּר מְצוּהָ, אָז הֵיילֵד נוֹלַד מִחֲדָשׁ, כִּי מְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ
עַל מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרֵךְ. וְלִכֵּן זֶה יוֹם טוֹב גְּדוֹל לְבֵן וְלֵאבָא
וְלֵאמָא, וְצָרִיכִים לְשִׂמְחָה אָז מְאֹד מְאֹד, וְלִבְקֵשׁ עַל
הַצְּלָחַת הַבֵּן, שְׂיִהְיֶה יָרָא שְׂמִים וְצָדִיק גְּדוֹל וְתִלְמִיד
חָכָם נִפְלָא.

(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תתיז)

קוֹנְטֵרַס

בֵּר מִצְוָה

.א.

חשיבות היום

אָהוּבֵי, בְּנֵי! זְכוֹר תִּזְכֹּר, שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה אֶתָּה נִכְנָס
לְעַל הַמִּצְוֹת, וְאֶתָּה נֵעֲשֶׂה כְּבְרִיָּה חֲדָשָׁה מִמָּשׁ, כַּמּוּבָא
(לקוטי הַלְכוֹת, תְּפִלַּת הַמְּנַחָה, הַלְכָה ד', אוֹת ה'); וְעַלֶיךָ לְדַעַת,
שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה מִתְחִיל אֶתָּךְ עֲנִיָּן חֲדָשׁ לְגַמְרֵי. כִּי עַד עַכְשָׁו
הָיִיתָ פְּטוֹר מִכָּל הַמִּצְוֹת, וּבְרַגַע שְׁנִכְנַסְתָּ לְגִיל י"ג
שָׁנִים, נֵעֲשִׂיתָ מְחֻיָּב בְּמִצְוֹת. וְלִכֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת הַתְּחִלָּה
חֲדָשָׁה, וְלִשְׁכַּח אֶת כָּל הָעֶבֶר שְׁלָךְ, וּתְקַבֵּל עַל עֲצֻמָּךְ
עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה, וּכְפִי הַקְּבֵלָה שֶׁתְּקַבֵּל עַל
עֲצֻמָּךְ בַּיּוֹם הַזֶּה, כֵּן יִמְשַׁךְ עֲלֶיךָ כָּל הַחַיִּים, כִּי יוֹם
הַ"בֵּר-מִצְוָה" הוּא יוֹם קָדוֹשׁ וְנוֹרָא מְאֹד, שֶׁעֲלִיו נֶאֱמַר
(תהלים ב'): "אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ", כַּמּוּבָא (זהר מִשְׁפָּטִים צח:):
תָּא חֲזִי כָּל הַהוּא דְזַכֵּי לְתַלְיָסָר שָׁנִין וְלִהְלָאָה אֲקָרִי בֵּין

לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל וְכוּ' (בא וּרְאָה, כָּל מִי שֶׁזָּכָה לְהִגִּיעַ לְשָׁנַת י"ג וּלְהִלָּאָה, נִקְרָא בֵּן לְשְׁכִינַת עֶזְרוֹ יִתְבָּרֵךְ). כִּד מָטָא דְדוּד לְתַלְיָסָר שְׁנִין, וְזָכָה בְּהֵוּא יוֹמָא דְעָאֵל לְאַרְבֵּיסָר כְּדִין כְּתִיב (תהלים ב): "הַיְי"ה אָמַר אֵלַי, בְּנֵי אֲתָה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ" (כְּשֶׁהִגִּיעַ דְּוּד הַמֶּלֶךְ לְגִיל שְׁלֹש־עֶשְׂרֵה, וְזָכָה שְׁבִיּוֹם הַזֶּה הִתְחִיל לְהַכְּנִס לְשָׁנַת הָאַרְבָּעָה־עָשָׂר לְחַיָּו, עָלְיוֹ נֶאֱמַר הַפָּסוּק: "הַיְי"ה אָמַר אֵלַי, בְּנֵי אֲתָה, אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ"). מֵאֵי טַעַמָא דְהָא מְקַדְּמַת דְנָא לָא הָוָה לִיָּה בְרָא וְלָא שָׂרְאֵת עָלֶיהָ נִשְׁמַתָּא עֲלָאָה, דְהָא בְּשָׁנֵי עָרְלָה הָוָה (מָה הוּא הַטַּעַם, שְׁחָשׁוּב כְּאֵלוֹ נוֹלָד בַּיּוֹם הַזֶּה? כִּי אֶצְלוּ הַנְּשָׂמָה הָעֲלִיוֹנָה, כִּי כָּל הַשָּׁנִים עַד גִּיל י"ג לְחַיֵּי הַנְּעַר הֵם נִקְרָאִים שְׁנֵי עָרְלָה, שְׂאִין בָּהֶם קִדְשָׁה). וּבְגִין כֵּךְ "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ", הַיּוֹם וְדֹאֵי יְלִדְתִּיךָ (בְּשֶׁבִיל זֶה נֶאֱמַר לַיּוֹם הַזֶּה "בְּרִ-מִצְוָה": "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ", כִּי בּוֹ בַּיּוֹם הַיֵּלֵד נוֹלָד מִחֻדָּשׁ, כִּי מְקַבֵּל בּוֹ נְשָׂמָה עֲלִיוֹנָה). וְלִכְּן רְאָה, אֲהוּבֵי, בְּנֵי, מָה לְפָנֶיךָ! תְּקַבֵּל עַל עֲצָמְךָ בַּיּוֹם הַזֶּה לְקַדָּשׁ וּלְטַהַר אֶת עֲצָמְךָ, כְּדֵי שְׁתַּהַיֶּה רְאוּי לְהִיּוֹת כְּלֵי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אֶת נְשָׁמְתְךָ הַמְּצֻטָּרֶפֶת אֵלֶיךָ. וְצָרִיךָ שְׁתַּדַּע, כִּי בְּשָׁנַת הַי"ג שֶׁל הַיֵּלֵד, שְׁנַעֲשֶׂה בּוֹ בַּיּוֹם "בְּרִ-מִצְוָה", נִמְשָׁכוֹת עָלָיו י"ג מַדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, וְאֵז מִתְחִיל לְהִיּוֹת גְּדוֹל, וּמִתְחִיל לְצַמַּח לוֹ זִקֵּן, שְׁמִסוּד תְּלִיסָר תְּקוּנֵי דִיקְנָא, שֶׁהֵם נִמְשָׁכִים מֵעֲתִיק, מִהַמְּדֻרְגָּה

הַכִּי עֲלִיוֹנָה (לקוטי-הלכות, דינים, הלכה כג, אות כו), וְאִז נִמְשַׁכֶּת
עָלָיו הָאֶרֶת הָאֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא, מֵאוֹר הַגְּאֻלָּה
הַעֲתִידָה, כְּמוֹבָא (רעיא מהימנא תרומה קנח:): דְּמִיּוֹמָא דְיָרִית
בַּר נֶשׁ נִשְׁמַתָּא כְּלִילָא מְקַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׁכִינְתִּיה
יִתְקַרֵּי בְּרִיה (מיום שְׁהָאָדָם יוֹרֵשׁ נִשְׁמָה כְּלוּל מֵהַקְדוּשָׁ-
בְּרוּךְ-הוּא וְשְׁכִינַת עֵזוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאִז נִקְרָא בֵּין). מִנָּא לָן
מֵהֵאֵי קָרָא דְאָמַר דְּוֹד בְּסִפְר תְּהֵלִים (תְּהֵלִים ב:): אֲסַפְּרָה
אֶל חֶק הַנְּיָ"ה אֵלַי, בְּנֵי אֶתָּה, אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְתִיךָ". וְלִכֵּן
רָאָה, אֶהוּבֵי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, לְרֵאוֹת מָה לְפָנֶיךָ, שְׁבִיּוֹם
הַקְדוּשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, שְׁבוּ אֶתָּה נִכְנָס לְקַבֵּל עָלֶיךָ עַל
הַמְצוּוֹת, אֶתָּה נַעֲשֶׂה בֵּין לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְנִמְשַׁךְ
עָלֶיךָ אוֹר גָּדוֹל מְאֹד. וְלִכֵּן תִּקְבַּל עַל עֲצֻמְךָ בְּיּוֹם
הַ"בֵּר-מִצְוָה" שְׁלֶךְ הַחֲלָטוֹת טוֹבוֹת, כִּי זֶה הַיּוֹם שְׁלֶךְ,
וּבוֹ בְּיּוֹם נִתְּוִסַּפֶּת קְדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה עַל נִשְׁמַתְךָ, וְאֶתָּה יְכוּל
לְפַעַל אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מָה שְׁאֶתָּה רוֹצֶה, כִּי אִז בָּאִים
אֵלֶיךָ מַחֲזִין חֲדָשִׁים, עַל-יַדֵּי הַיֶּצֶר טוֹב שְׁמַתְחִיבֵר אֵלֶיךָ,
וַיֵּשׁ לָךְ כַּחוֹת עֲצוּמִים לְהַתְגַּבֵּר עַל יִצְרָךְ, שְׁהִיָּה עִמָּךְ
מֵאִז שְׁנוֹלְדָתָ, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (בְּרֵאשִׁית ד, ז): "לְפִתַח חֲטָאת
רוּבִץ", שְׁתַּכְּף-וּמִיד כְּשִׁתִּינוֹק נוֹלָד, כְּבָר הַיֶּצֶר הָרַע
נִמְצָא עִמוֹ לְהַחֲטִיאֵו, עַד שְׁמַגִּיעַ לְגִיל שְׁלֵשׁ-עֶשְׂרֵה,
שְׂאִז נִתְּוִסַּף אֲצִלוֹ הַיֶּצֶר טוֹב, כְּמוֹבָא (זֵהר וַיֵּצֵא קִסָּה:):
בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נֶשׁ אֶתִּי לְעֵלְמָא, מִיד אֲזַדְמֵן בְּהַדִּיה יֶצֶר
הָרַע. דְּאִיהוּ מְקַטְרַג לִיה לְבַר נֶשׁ תְּדִיר (בְּשַׁעָה שְׂאָדָם

בא לעולם הזה, מיד מזדמן עמו היצר הרע, שהוא מקטרג על האדם תמיד), כמה דאת אמר (בראשית ד, ז): "לפתח חטאת רובץ"; מאי חטאת רובץ? דא יצר הרע. ודוד הכי נמי קריה חטאת, דכתיב (תהלים נא, ו): "וחטאתי נגדי תמיד"; בגין דאיהו עביד ליה לבר נש כל יומא למחטי קמי מריה (כי היצר הרע גורם לאדם לחטא בכל יום). ויצר הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתיליד בר נש לעלמין (והיצר הרע לא נפרד מהאדם מעת שנולד לעולם). ויצר הטוב אתי לבר נש מיומא דאתי לאתדכאה (והיצר טוב בא לאדם רק ביום שהוא בא לטהר את עצמו). ואימתי אתי בר נש לאתדכאה? כד איהו בר תליסר שנין (ומתי אדם בא לטהר את עצמו? ביום שנעשה י"ג שנים). כדין אזדוג בר נש בתרווייהו (אז מתחברים אל האדם שניהם, הינו היצר הטוב והיצר הרע). חד מימינא וחד משמאלא, יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא. ואלין אינון תרין מלאכין ממש ממנן (אלו הם שני המלאכים המלוים תמיד את האדם; מצד אחד — היצר טוב, ומצד שני — היצר הרע). ואינון משתכחין תדיר בהדיה דבר נש (והם נמצאים תמיד עם האדם). אתי בר נש לאתדכאה (כשאדם בא לטהר את עצמו), ההוא יצר הרע אתכפיא קמיה (היצר הרע נכנע מלפניו), ושלטי ימינא על שמאלא. ותרווייהו מזדוגין לנטרא ליה לבר נש בכל

אֲרַחֲוֵי דְהוּא עָבִיד (וּשְׁנִיָּהֶם מִתְחַבְּרִים עִם הָאָדָם לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ בְּכָל דְרָכָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה). הִדָּא הוּא דְכִתִּיב (תְּהִלִּים צא, יא): "כִּי מִלְאָכָיו יִצְוֶה לָךְ לְשֹׁמְרָךְ בְּכָל דְרָכֶיךָ". וְלָכֵן רֵאֵה, אֲהוּבֵי, בְּנֵי, מֵה לְפָנֶיךָ, יוֹם קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁבוּ אֶתְה יוֹרֵשׁ מִחֵין עֲלָאִין, וּשְׁנֵי הַמְּלָאכִים מְלוּיִם אוֹתְךָ בְּכָל דְרָכֶיךָ — אִם לְטוֹב, אִם לְהַפֵּךְ; אִם תִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עֲצֻמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִקְבֹּל עַל עֲצֻמְךָ עַל מְלָכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אִזּוּ יֵאִיר עֲלֶיךָ הַיִּצָּר טוֹב, וְאִם לֹא תִזְכֶּה אֲלֵךְ תִּמְשִׁיךְ עֲצֻמְךָ לְעִשׂוֹת הַבְּלִיִּם וּשְׁטִיּוֹת, אִזּוּ יִתְגַּבֵּר עֲלֶיךָ הַיִּצָּר הָרַע. וְלָכֵן בְּיוֹם הַ"בְּרִי-מִצְוָה", שֶׁהוּא הַיּוֹם שֶׁלְּךָ, תִּרְאֶה לְקַבֵּל עַל עֲצֻמְךָ קְבָלוֹת קְדוֹשׁוֹת — לְקַדֵּשׁ וְלִטְהַר אֶת מִח מִחֲשַׁבְתְּךָ, לְחַשֵּׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל זֶה מְרַמֵּז תְּפִלִּין שֶׁל רֵאשׁ, שֶׁהוּא כּוֹנֵן הַמַּח, וְתִשְׁעַבֵּד אֶת לְבָבְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל זֶה מְרַמֵּז תְּפִלִּין שֶׁל יָד, שֶׁהוּא כּוֹנֵן הַלֵּב, וְכֵן תִּקְבֹּל עַל עֲצֻמְךָ לְקַדֵּשׁ אֶת הַשְּׂבָעָה גְרוֹת, שֶׁהֵם: הָעֵינַיִם, הָאָזְנַיִם, הַחֻטִּם וְהַפֶּה, כְּמוֹבָא בְּדַבְּרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כא), שֶׁתִּשְׁמַר אֶת עֵינֶיךָ לֹא לְהִסְתַּכֵּל בְּמִקּוּמוֹת הַמְּטַנְפִּים, וְלֹא תִכְנִיס בְּאָזְנֶיךָ דְבָרִים בְּטִלִּים, וְתִהְיֶה מְאָרִיךְ אַף בְּסִבְלָנוֹת גְּדוּלָה, וְלֹא תִכְעַס כָּלֵל, וְתִשְׁמַר אֶת פִּיךָ לֹא לְדַבֵּר לְשׁוֹן-הָרַע, רְכִילוֹת וְלִיצְנוּת, שְׂאִז דִּיקָא תִזְכֶּה לְהוֹדִיכָךְ בְּזִכּוּף אַחַר זִכּוּף, עַד שֶׁמִּחָךְ יִהְיֶה נֶקִי מִכָּל מֵינֵי כְּתָמִים, וְיַעֲבִרוּ מִמֶּךָ הָעֲנָנִים הַמְּכַסִּין אֶת עֵינֶי

שְׂכָלְךָ, וַיֵּאִירוּ עָלֶיךָ הַשְּׁמוֹת שֶׁל הָאֲרֻבָּעָה עוֹלָמוֹת:
 אֲצִילוֹת, בְּרִיאָה, יִצִּירָה, עֲשִׂיָה, כַּמּוּבָא בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל
 (לקוטי מוה"ר"ן, חלק א', סימן ב'), וְתִשִּׁיג אֹר רֹחֲנֵי מְאֹד. וְאֵל
 כָּל זֶה אַתָּה, אֱהוּבִי, בְּנִי, יְכוֹל לְזַכּוֹת בְּיוֹם הַ"בֵּר-
 מִצְוָה", אִם רַק תִּקַּח אֶת עֲצֻמְךָ בְּיַדְךָ, וְתִתְחִיל לְהַכִּיר
 בַּחֲשִׁיבוֹת הַיּוֹם הַנּוֹרָא הַזֶּה, וְאִיךָ שְׂדִיקָא הַיּוֹם הַזֶּה
 אַתָּה מְשַׁתְּנָה מִהַקְצָה אֶל הַקְצָה; כִּי בְּיוֹם שְׂאָדָם נַעֲשֶׂה
 "בֵּר-מִצְוָה", הוּא נַעֲשֶׂה גְדוֹל, וּמְחַיֵּב בְּכָל הַמִּצְוֹת (נדה
 מו.); וּבְרַגְעַ שְׂהֵיִלֵד נִכְנָס לְעַל הַמִּצְוֹת, וּמִגִּיעַ לְשַׁנַּת
 י"ג, אִם עָשָׂה רַק מִצְוָה אַחַת, כְּכֹר נְאֻמָּר עָלָיו (קדושין
 לט:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מִיִּטְיָבִין לוֹ וּמֵאֲרִיכִין לוֹ
 יָמָיו וְנוֹחַל אֶת הָאָרֶץ, אַף-עַל-גַּב דְּמוֹקֵי לִיָּה שְׂעֵשָׂה
 מִצְוָה אַחַת יִתְרָה עַל זְכוּתָיו, הֵינּוּ מִפְּנֵי שְׂאָם רַבּוֹ
 עוֹנוֹת, הֵרִי הוּא רָשָׁע מִפְּנֵי שְׂרַבּוֹ עוֹנוֹת, וְלִכְךָ צָרִיךְ
 מִצְוָה אַחַת יִתְרָה עַל זְכוּת שְׁלוֹ, אֲבָל בּוֹדָאֵי בְּשִׁבִיל
 מִצְוָה אַחַת זוֹכָה, וְאִם לֹא עָשָׂה חֲטָא כָּלֵל, וְגַם לֹא
 עָשָׂה מִצְוָה תִּכְף אַחַר שְׂנַעֲשָׂה בֶּן י"ג וְנִתְחַיֵּב בְּמִצְוֹת,
 אִם עָשָׂה מִצְוָה אַחַת בְּלָבָד, זוֹכָה לְכָל אֲשֶׁר אִמְרָנוּ
 בְּשִׁבִיל מִצְוָה אַחַת, כִּי מִצְוָה אַחַת פְּרָטִית זוֹכָה בָּהּ
 הָאָדָם הַפְּרָטִי, וְלִכְךָ קֹאֲמָר: כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת —
 מִיִּטְיָבִין לוֹ וְכוּ', וְלֹא תִּנִּי כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת יִתְרָה
 עַל זְכוּת שְׁלוֹ לְאֲשֶׁתְּמוֹעִינָן, שְׂאָם אֵין לוֹ זְכוּת וְאֵין
 לוֹ חוֹבוֹת שְׂנַעֲשָׂה עִתָּה גְדוֹל בְּשָׁנִים, דִּי לוֹ בְּמִצְוָה

אחת (מהר"ל תפארת ישראל, פרק נ'); כי ברגע שנעשה בר מצוה ועושה מצוה אחת, כבר זוכה לכל הטובות האלו. ולכן ראה, אהובי, בני, מה לפניך, ותקבל על עצמך ביום הזה להרבות במצוות ומעשים טובים כל ימי חייך, ותקבל על עצמך על מצוות, ועל ידי-זה תמשיך על עצמך אור וזיו וחיות ודבקות הבורא ותברך שמו. כי הכל תלוי בפני ההתחלה של האדם, כי אין לך חזק כמתחלת החסידות, והכל הולך בפני ההתחלה, וכפי הכח וההתלהבות של ההתחלה, כן הולך ומתנהג בעבודתו, כמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סב); כי העקר הוא ההתחלה. ועל-כן היום הזה יום ה"בר-מצוה" שלך, שאז אתה נכנס בעל המצוות, זהו יום ההתחלה שלך, וכפי התחלתך, כן ימשך כל ימי חייך. ועל-כן ידוע תדע, אהובי, בני, כי היום הזה הוא יום קדוש ונורא בשבילך, ותראה לנצל את היום הזה בקדושה ובטהרה, ועל-ידי-זה תצליח כל ימי חייך.

ב.

מצוה ראשונה

צריך שתדע, אהובי, בני! אשר מצות עשה הראשונה שמתחלת לה ביום ה"בר-מצוה" היא מצות קריאת שמע, שהיא גלוי האמונה הקדושה, ובזה

מתחלת תורה שבֵּעַל-פֶּה: "מאימתי קורין את שְׁמַע
 בְּעַרְבִית", וְלִכֵּן רָאָה לְהַתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עַרְבִית בְּכּוֹנֵה
 גְּדוּלָה מְאֹד, וּמִתּוֹךְ הַסְדּוּר דִּיקָא, וּתְכוּן פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת,
 מֵה שְׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל, וּבִיּוֹתֵר תְּדַקְדֵּק בְּקִרְיַת שְׁמַע,
 שֶׁהִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה דְאוּרֵיָתָא, וְהִיא הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה
 שֶׁנִּפְלָה לָךְ בְּחֻלְקָךְ, וְצָרִיכִים לְהִזְהַר בָּזֶה מְאֹד מְאֹד,
 וּתְקַבֵּל עַל עֲצֻמְךָ עֲכָשׁוּ לְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ, שֶׁהַדָּבָר הָרִאשׁוֹן
 תִּכְרַךְ כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה לִילָה, שְׁלֹא תֹאכַל וְלֹא תִישָׁן, אֲלֵא לָךְ
 לְהַתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עַרְבִית, וְתִקְרָא קְרִיַּאת שְׁמַע, כִּי מְאֹד
 הֶחֱמִירוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים בָּזֶה, וְאָמְרוּ שֶׁהוּא חֵיב
 מִיתָה, מִי שֶׁמִּתְרַשֵּׁל בָּזֶה (בְּרִכּוֹת ד:); וְהַטַּעַם — כְּדֵי
 שְׁלֹא יִהְיֶה אָדָם בָּא מִן הַשָּׂדֶה בְּעָרֵב וְאוֹמֵר: אֵלַי לְבֵיתִי
 וְאֲכַל קִמְעָא וְאִישָׁן קִמְעָא, וְאַחֲרֵיכֶן אֶקְרָא קְרִיַּאת שְׁמַע
 וְאֶתְפַּלֵּל, וְחוֹטְפֹתוֹ שָׁנָה, וְנִמְצָא יָשָׁן כָּל הַלַּיְלָה. וְאֵל
 תִּקַּל בְּעֵינַיִךְ הַמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזֶּה שֶׁל קְרִיַּאת שְׁמַע, כִּי
 הִיא הַיְסוּד שֶׁל כָּל הַיְהוּדוֹת: אָמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ,
 לְהֶאֱמִין בְּאַחֲדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
 (בְּרִכּוֹת טו:): כָּל הַקּוֹרָא קְרִיַּאת שְׁמַע וּמְדַקְדֵּק בְּאוֹתֵיּוֹתֶיהָ,
 מְצַנְנִין לוֹ גֵּיהֵנוּם. וְצָרִיךְ לְהִזְהַר מְאֹד בְּעֵת אֲמִירַת
 קְרִיַּאת שְׁמַע, לְסַלֵּק אֶת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת אֶת
 הָאָדָם, כְּדֵי שְׁלֹא יִתְבַּלְבֵּל בְּשַׁעֲה שְׁמֻקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ עַל
 מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (יומא יט:): הַקּוֹרָא אֶת
 שְׁמַע, לֹא יִרְמֹז בְּעֵינָיו וְלֹא יִקְרַץ בְּשִׁפְתוֹתָיו, וְלֹא יוֹרֶה

בְּאַצְבְּעוֹתָיו, וַיֹּאמְרָה בְּקוֹל גָּדוֹל, כְּמֵאמָרָם ו'ל (מגלה כ.): הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמֵעַ, צְרִיף לְהַשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ, שְׁנֹאמַר: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" — הַשְׁמַע לְאַזְנוֹיךָ מֵהַ שְׁאֲתָה מוֹצִיא מִפִּיךָ; וְזֶה עֶקֶר עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׁצְרִיף הַיְלָד שְׁנֹכְנֵס לְעַל הַמְצוֹת לְקַבֵּל עַל עֲצֻמוֹ — לְהַשְׁמַר מְאֹד בְּקִרְיַת שְׁמַע, שֶׁהִיא מְצוֹת עֲשֵׂה חֲבִיבָה מְאֹד. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּבֹא קָמָא צב:): "וְעַבְדְּתֶם אֶת ה' הוֹי"ה אֶלְקֵיכֶם" — זֶה קְרִיַאת שְׁמַע. וְלִכֵּן, אֶהוּבִי, בְּנִי, עַכְשָׁיו שְׁאֲתָה נֹכְנֵס לְעַל הַמְצוֹת, תִּקְבַּל עַל עֲצֻמְךָ לְקַיֵּם אֶת הַמְצוֹת עֲשֵׂה הָרֵאשׁוֹנָה — מְצוֹת "קְרִיַאת שְׁמַע" בְּכּוֹנְנָה גְּדוּלָה, וְתִקְבַּל עַל עֲצֻמְךָ, שְׁכָל יָמֵי חַיֶּיךָ תִּהְיֶה זֶהִיר בַּמְצוֹת הַיְקָרָה הַזֶּה — מְצוֹת קְרִיַאת שְׁמַע, שֶׁהִיא אֲמוּנָה, שֶׁהִיא הִסּוּד בִּיְהוּדוּת, וְאִף שְׁעַכְשָׁיו חֲרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְאִין לָנוּ קְרִבְנוֹת לְהַקְרִיב, עִם כָּל זֹאת חֲבִיב אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ קְרִיַאת שְׁמַע וְתִפְלָה יוֹתֵר מִהַכֹּל. כְּמֵאמָרָם ו'ל (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פְּרָשָׁה ה', סִימָן יב): אָנֹכִי יִשְׁנָה מִן הַקְּרִבְנוֹת, וְלִבִּי עֵר לְקְרִיַאת שְׁמַע, וְתִשְׁמַר מְאֹד כָּל יָמֵי חַיֶּיךָ לֹא לְעֵבֵר זְמַן קְרִיַאת שְׁמַע, כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (קִהְלֵת רַבָּה, פְּרָשָׁה יד, סִימָן יח): חֲבִיבָה קְרִיַאת שְׁמַע בְּעוֹנְתָהּ מֵאֶלֶף עוֹלוֹת שֶׁהַכֶּסֶל זוֹבַח; וְאָמְרוּ (שָׁם, פְּרָשָׁה א', סִימָן לז): הַגִּיעָה שְׁעַת קְרִיַאת שְׁמַע, וְלֹא קִרְאָה בְּעוֹנְתָהּ, עָלְיוֹ הַפְּתוּב אֹמֵר: מְעוֹת לֹא יוּכַל לְתַקֵּן; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תְּנַחֲוּמָא קְדוּשִׁים): לֹא תִהְיֶה

קריאת שמע קלה בעיניך, מפני שיש בה רמ"ח תבות כנגד איברים שבאדם; אמר הקדוש-ברוך-הוא: שמרת את שלי — לקרא קריאת שמע כתקונה, אני אשמר את שלך. לזאת ראה, אהובי, בני היקר! לקבל על עצמך עכשו, שמהלילה הקדוש הזה — יום שמחתך, שנכנסת לעל המצוות, להזהר לקרא קריאת שמע בכונה גדולה מאד, ואם היית יודע את גדל השעשועים שאתה גורם למעלה בכל העולמות, על-ידי קריאת שמע, היית מאד נזהר בזה. וחכמינו הקדושים אמרו (מכילתא בשלח): ישראל אומרים "שמע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד", רוח-הקדש צונחת: אשרי ישראל מי כמוך. וכן אמרו (פרקי דרבי אליעזר, פרק ד'): ישראל גוי אחד בארץ מיחדים שמו תמיד בכל יום, עונים ואומרים: "שמע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד", והוא משיב לעמו ישראל: אני הוי"ה אלקיכם המציל אתכם מכל צרה. ולכן ראה, אהובי, בני, להזהר מאד עכשו לקיים מצות עשה מדאורייתא, והיא — קריאת שמע, שבפסוק זה כלולה כל התורה כלה. אשרי מי שנזהר כל ימי חייו בקריאת שמע, שעל-ידי זה יהיה נצל מתאות נאוף הבוערת בו. כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוה"ר, חלק א', סימן לו): אם נתגברה על האדם תאות נאוף, והיצר הרע בוער בו, שיאמר "שמע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד", "ברוך שם כבוד

מלכותו לעולם ועד", ועל-ידי-זה יתבטל יצרו הבוער בו, ויגרום יחודא עלאה ויחודא תתאה, פמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן יא), ששני פסוקים אלו גורמים יחוד בכל העולמות כלם — שזה יחודא עלאה, וכן יחוד בכל הבריאה — שזה יחודא תתאה. אשרי אדם הזוכה, שנעשים על ידו בכל יום היחודים האלה.

ג.

סעדת מצוה

צריך שתדע, אהובי, בני! אשר יש לעשות סעדה ביום ה"בר-מצוה", וזו נקראת סעדת מצוה (עין מגן אברהם, סימן רכה, סעיף קטן ד'), והשמחה היא, שבו ביום נכנס הבן לעל המצוות, אשר אין עוד שמחה כשמחה זו, הן שמחה בעולמות העליונים, שנתוסף בר ישראל המקבל על עצמו על מלכות שמים שלמה, וגורם מעכשו על-ידי קיום מצוותיו ולמוד תורתו ועסקו בתפלה — יחוד בכל העולמות, פי מעכשו הוא כבר מחיב בזה, ויש לו התחייבות לכל העולמות כלם. והן שמחה בעולם הזה לאביו ולאמו, שזוכים להכניס את בנם בעל המצוות, אשר זו היא התכלית של הלדת ילדים — לגדלם ולחנכם לתורה וליראת שמים שלמה,

וּלְאַמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת. וְלִכֵּן מִצְוֵה גְדוּלָה לַעֲשׂוֹת
 סְעֻדָה בַּיּוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה הֵבֵן בַּר-מִצְוֵה. וְרְאוּי לְהַזְמִין אֶז
 הַרְבֵּה אוֹרְחִים, שִׁישְׁמָחוּ עִמּוֹ בַּיּוֹם שֶׁמַּחַת בָּנוּ. וּבַפֶּרֶט
 רְאוּי לְהַזְמִין עֲנִיִּים. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (הַקְדַּמַת הַזֵּהָר
 י), שֶׁבְּכֹל סְעֻדָה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה, צָרִיךְ לְהַזְמִין עֲנִיִּים,
 וְאִם לֹא, אֲזִי בָּא הַשָּׁטָן וּמְקַטְרֵג. וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱרָע אֶצֶל
 אַבְרָהָם אָבִינוּ, בְּשַׁעַר שֶׁהַכְּנִיס אֶת בָּנוּ לְבַר-מִצְוֵה, מֵה
 כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית כ"א, ח): "וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגְמַל, וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם
 מִשְׁתֵּה גְדוֹל בַּיּוֹם הַגָּמַל אֶת יֶצְחָק"; עָבִיד אַבְרָהָם
 מִשְׁתֵּיָא וְקָרָא לְכָל רַבְרָבֵי דָרָא לְהֵהִיא סְעֻדָתָא, וְתַנְיִן
 בְּכֹל סְעֻדָתָא דְחֻדְוָא הֵהוּא מְקַטְרֵגָא אֶזִּיל וְחָמֵי אִי
 הֵהוּא בַר נָשׁ אֶקְדִים טִיבוּ לְמַסְכְּנֵי, וּמַסְכְּנֵי בְּבִיתָא.
 הֵהוּא מְקַטְרֵגָא אֶתְפָּרֵשׁ מֵהֵהוּא בֵּיתָא וְלֹא עָאל תַּמָּן.
 וְאִי לָאו עָאל תַּמָּן וְחָמֵי עַרְבוּבֵיָא דְחֻדְוָה בְּלֹא מַסְכְּנֵי,
 וּבְלֹא טִיבוּ דְאֶקְדִים לְמַסְכְּנֵי. סְלִיק לְעֵילָא וּמְקַטְרֵגָא
 עָלֵיהּ וְכוּ'. וּמַחֲמַת שְׁאֲבָרָהּם וְשָׂרָה הָיָו טְרוּדִים וְלֹא
 שָׁמוּ לֵב אֶל עֲנִי שְׁנַכְנַס, נִתְבַּלְבְּלָה כָּל שְׁמַחְתָּם וְכוּ',
 עֵינֵי שָׁם; לְזֹאת צְרִיכִים לְהַזְמִין בְּכֹל סְעֻדַת מִצְוֵה עֲנִיִּים,
 וּבַפֶּרֶט בְּשְׁמָחָה כְּזוֹ, שֶׁעוֹלָה עַל כָּל הַשְׁמָחוֹת, שֶׁבֶן
 נַכְנַס בְּעַל הַמְּצוּוֹת, וְנַעֲשֶׂה גְדוֹל, אֵינֵן עוֹד שְׁמָחָה יוֹתֵר
 גְדוּלָה מִזֹּו. וּמִנְהֵג יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵבֵן שְׁנַכְנַס לְעַל הַמְּצוּוֹת
 אוֹמֵר דְּרוּשׁ וְחֻדוּשׁ בְּאֶמְצַע הַסְּעֻדָה. וְהַטַּעַם —
 שְׂרוּצִים לְחַנְכוֹ תַכְף-וּמִיד כְּשֶׁנַּכְנַס בְּעַל הַמְּצוּוֹת

בסעודה הראשונה, אשר ראוי לו לחדש איזה חדוש או דרוש בדבר תורה בעת הסעודה, כי מעלת המחדש חדושים דאורייתא בעת הסעודה — אין לתאר ואין לשער כלל, עד שאמרו בזהר (תרומה קנג): דהאי אקרי סעדתא דקדשא בריך הוא אתהני מינה, ועל דא כתיב (יחזקאל מא): "זה השלחן אשר לפני הוי"ה"; דהא מלין דאורייתא יסחרון להאי אתר. כי בסעודה שמחדשים חדושי תורה, ממשיכים שם את הקדוש-ברוך-הוא. ולכן מרגילין כבר בסעודה הראשונה את בן ה"בר-מצוה", שיהיה רגיל לחדש בתוך הסעודה איזה דרוש וחדוש, ועל-ידי-זה מעלה את כל הסעודה אליו יתברך. ונוהגים להפריע לו באמצע דרשתו כמה פעמים. והטעם — כי כבר מרמזים לו, שפך יהיה לו כל ימי חייו, שיפריעו לו באמצע חדושו, ואף-על-פי-כן הוא אינו צריך להתפעל, וימשיך לחדש חדושים דאורייתא, ולדרש ברבים. וזה למוד עמק שפכר מלמדים לבחור ה"בר-מצוה", שיחדש חדושים דאורייתא, ובפרט בעת הסעודה, ואפלו שיפריעו לו שלא יתפעל. ומנהג לתת לבחור ה"בר-מצוה" לברך ברכת-המזון, כי היא מצוה מן התורה (ברכות כא); ויען שעכשו נכנס לעל המצוות, מגיע לו שיקים מצות עשה מן התורה. וראוי לך לכונן מאד בברכת-המזון, ותשתדל לברך מתוך הסדור דיקא, כי מאחר שהיא מדאורייתא, צריכים להזהר מאד לא

להתסיר איזו תבה, או הברכה. ואמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות אכילה, חלק ב', סימן ג'): על ידי ברכת המזון נתודע השם יתברך בעולם, ועל-כן, בני, תקבל על עצמך שמהיום שנעשית בר מצוה והלאה — כל ימי חייך, תברך ברכת המזון מתוך הסודור דיקא בכונה גדולה, כי כל העשירות באה לאדם רק בזכות שמדקדק ביותר בברכת המזון. ותשמח מאד, כמו בא בזהר (תרומה קסח): "ושמחת לפני הוי"ה אלהיך" — דא איהו בכוס של ברכה, כד בריך בר נש בכוס של ברכה אצטריך למחדי ולאחזאה חדוה ולא עציבו כלל, כיון דנטיל בר נש כוס של ברכה קדשא בריך הוא קאים על גביה, ואיהו אצטריך לאעטפא רישיה בחדוה ולברכא על הכוס במוטב תלתא נברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו (כשאדם מברך ברכת המזון עם כוס, צריך מאד לשמח, להראות שמחה גדולה, ושא לא יהיה עצוב, כיון שאדם לוקח כוס של ברכה לברך, הקדוש-ברוך הוא נמצא שם, וצריכים לעטף את הראש בכובע עליון בשמחה, ולברך על הכוס, כפיש שלשה אנשים); אשרי מי שנזהר בזה כל ימי חיו, ואז טוב לו כל הימים.

קריאת שמע שעל המטה

בני! עליך לזכור, שאַתָּה נמצא עכָּשׁוּ בְּלִילָה הראשון שְׁנִכְנַסְתָּ לְעַל הַמְצוּוֹת, וְלִכֵּן תִּקְבַּל עַל עֲצֻמְךָ לְקִרְאָה קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמְּטָה בְּכֹנֶנֶה גְדוֹלָה, וּמִתּוֹךְ הַסְּדוּר דִּיקָא. וְאִם תִּזְכֶּה לְקִרְאָה קְרִיאַת שְׁמַע כְּפִי סֵדֶר הָאֲרִיז"ל עִם הַיְהוּדִי — אֵינְךָ לְמַעַלָּה מִזֶּה, כִּי הוּא תִּקְוֵן גְּדוֹל מְאֹד לְנַפְשׁ הָאָדָם — לְקִרְאָה קְרִיאַת שְׁמַע עִם וְהוּי, וּמוֹחֲלִים לְאָדָם עַל כָּל מָה שֶׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם (לְקוּטֵי-הַלְכוֹת, קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמְּטָה, הַלְכָה ב'); וְאֵל יִקַּל בְּעֵינֶיךָ דְּבַר זֶה, כִּי כָּל הַיּוֹם הֵבֵא תְלוּי כְּפִי שְׁהוֹלֵךְ לִישֵׁן עִם קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמְּטָה, וְעִם וְהוּי דְּבָרִים שְׁמִתּוּדָה עַל כָּל מָה שֶׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם, וּמִתְחַרֵּט עַל כָּל הַשְּׁטִיּוֹת שֶׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם, וּבְזֶה שֶׁהוּא מִתְּוֹדָה בְּעֵת אֲמִירַת שְׁמַע שְׁעַל הַמְּטָה, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וְאַפְלוּ שֶׁעָשָׂה מָה שֶׁעָשָׂה, מִעֲלַת הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ, אֵינְךָ לְתֹאֵר וְאֵינְךָ לְשַׁעַר כָּלֵל, עַד שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת ה.): כָּל הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ, כְּאִלוֹ אוֹחַז חֶרֶב שֶׁל שְׂתֵי פִיּוֹת בְּיָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קמט): "רוֹמְמוֹת אֵל בְּגֵרוֹנִם, וְחֶרֶב פְּפִיּוֹת בְּיָדָם". וְאַמְרוּ (שם): כָּל הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ, מְזִיקֵן בְּדִלִין הַיְמָנוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ה'): "וּבְנֵי רִשְׁפָה יִגְבִּיהוּ עוֹף";

וְכֵן אָמְרוּ (זוהר הקדמה יא.): עֵיטָא לְבַר נַשׁ כַּד אִיהוּ סְלִיק
 בְּלִילְיָא עַל עַרְסִיָּה. בְּעֵי לְקַבְּלָא עָלֵיהּ מַלְכוּתָא דְלַעִילָא
 בְּלַבָּא שְׁלִים. וְלֹאֲקַדְמָא לְמַמְסַר קַמִּיהּ פְּקֻדוֹנָא דְנַפְשִׁיהּ,
 וּמְיָד אֲשַׁתְּזִיב מִכָּל מַרְעִין בִּישׁוּן וּמִכָּל רוּחִין בִּישׁוּן וְלֹא
 שְׁלֻטִין עָלֵיהּ (עֲצָה לְאָדָם, שְׁכַשְׁהוּלָךְ לִישׁוּן בְּלִילְיָה עַל
 מִטָּתוֹ, הוּא צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם וְלִקְרוֹת
 קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֵב שָׁלֵם, וְלִהְקַדִּים לְמַסַּר פְּקֻדוֹן הַנַּפֶּשׁ
 לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְיָד נִצּוֹל מִכָּל דְּבָרִים רָעִים וְרוּחֹת
 רָעוֹת, וְלֹא שׁוֹלְטִים עָלָיו); וְלִכֵּן רָאָה לְקַבֵּל עַל עֲצֻמָּךְ
 מִהַלְלִיָּה הַזֶּה, לְהַזְהִיר לְקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמִּטָּה
 בְּכּוֹנֵנָה גְּדוּלָּה, מִתּוֹךְ הַסְּדוּר דִּיקָא עִם הַיְּהוּדִי שֶׁתִּקַּן
 הָאָרִיז"ל, כִּי זֶה תִּקּוֹן גְּדוֹל לְנַפְשׁ. וְכֵן תִּזְהַר מְאֹד לְהַכִּין
 לְעֲצֻמָּךְ כְּלֵי לְנִטְיִלַת יָדַיִם שְׁחָרִית, כְּדֵי שְׁלֹא תִצְטָרֵךְ
 לִילָךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלֵי נִטְיִלַת יָדַיִם. וְזֶה סִימָן אִם אָדָם
 הוּא יֵרָא שָׁמַיִם אוֹ לֹא — בּוֹדְקִים אוֹתוֹ, אִם הוּא הוֹלֵךְ
 לִישׁוּן עִם כְּלֵי לְנִטְיִלַת יָדַיִם שְׁחָרִית, וְזֶה בְּדוּק וּמְנַסָּה;
 כִּי יֵרָא שָׁמַיִם אֲמַתִּי, לֹא יֵלֵךְ לִישׁוּן עַד שֶׁהַכִּין לְעֲצֻמוֹ
 כְּלֵי מְלֵא מַיִם בְּעֵבֹר נִטְיִלַת יָדַיִם שְׁחָרִית. וְאָמְרוּ (זוהר
 הקדמה י:): הֵכִי הוּוּ עֲבָדֵי חֲסִידֵי קַדְמָאֵי נִטְלָא דְמֵיָא הוּוּ
 יְהִיבֵי קַמִּיָּהּ וּבְזִמְנָא דְמִתְעָרֵי בְּלִילְיָא אֶסְחָן יָדֵי, וְקִימֵי
 וְלַעְאֵן בְּאוֹרֵייתָא (כֶּף הָיוּ הַחֲסִידִים הַקְּדֻמוֹנִים עוֹשִׂים,
 שֶׁהַכִּינוּ כְּלֵי עִם מַיִם לְפָנֵיהֶם, וּכְשֶׁהִתְעוֹרְרוּ מִהַשְּׁנָה
 בְּלִילְיָה, נָטְלוּ יְדֵיהֶם וְקָמוּ וְלָמְדוּ תוֹרָה); וְכֵן אָמְרוּ (זוהר

בר מצוה

קיא

קצח:): דְּכַד בַּר נֶשׁ קָם בְּצַפְרָא בְּעֵי לְאַסְחָא יְדוּי מְגוּ
נְטְלָא דְמִיָּא. דְּאִיהוּ מְאָנָא לְטַל מְנִיָּה מִיָּא (כְּשֶׁאָדָם קָם
בְּבִקְרָ, צָרִיף לְטַל יְדוּי מְכָלֵי עִם מִים שְׁהַכִּין לְעֲצָמוּ,
עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נֶצֶל מְעַבְרוֹת, עֵינֵי שָׁם); וְלִכְן רָאָה,
אַהוּבֵי, בְּנֵי, לְקַבֵּל עַל עֲצָמָה דְּבַר זֶה מִהַלִּילָה הַזֶּה,
שְׁכָל יְמֵי תַיִף לְקָרוֹת קָרִיָּאת שְׁמַע שְׁעַל הַמָּטָה מִתּוֹף
הַסְדוּר דִּיקָא, וְתַכִּין לְעֲצָמָה כְּלֵי עִם מִים לְטַל יְדוּי
כְּשֶׁתְּקוּם בְּבִקְרָ. וּמָה טוֹב וּמָה נְעִים שְׁתַּלֵּף לִישָׁן עִם
אִיזָה סִפּוּר, אִם אֶפְשָׁר תִּלְמַד דְּבָרֵי אַגְדָּה, שְׁמִסְגָּלִים
לְשִׁמּוֹר אֶת הָאָדָם שְׁלֵא יִכְשַׁל, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, בְּעוֹנוֹת, כִּי
לְמוּד אַגְדָּה מְשַׁמַּח אֶת הָאָדָם (סִפּוּר הַמַּדּוֹת, אוֹת עֲצָבוֹת, סִימָן
לו); וְכִשְׁאָדָם בְּשִׁמְחָה אֲזִי הַקְּלָפָה הַמַּחֲטִיָּאָה אֶת הָאָדָם
בּוֹרַחַת מִמֶּנּוּ (לְקוּטֵי-מוֹהַר״ן, חֶלֶק א', סִימָן קֶסֶט), וְכֵן הוּא
מְסַגָּל לְבִטּוֹל שׁוֹנָאִים מִמֶּה, כְּמוֹבָא בְּדַבְרֵי רַבְּנּוּ ז"ל
(סִפְרֵי-הַמַּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן מַח): כְּשֶׁבְּנֵי-אָדָם דּוֹבְרִים עָלֶיהָ,
תִּלְמַד בְּכָל לַיְלָה אַגְדָּה. וְלִכְן נִהְגוּ חַסִּידִים וְאֲנָשֵׁי
מַעֲשָׂה לְלַכֵּת לִישָׁן עִם לְמוּד אַגְדּוֹת חַז"ל שְׁבַעֵין יַעֲקֹב.
וְכֵן אָמַר רַבְּנּוּ ז"ל (סִפְרֵי-הַמַּדּוֹת, אוֹת הַתְּנַשְׂאוֹת, סִימָן ל): עַל-יְדֵי
לְמוּד אַגְדָּה בְּלַיְלָה מִתְּנַשֵּׂא; וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לָהּ לְלַמֵּד
אַגְדָּה קָדָם הַשְּׁנָה, עַל-כָּל-פָּנִים תַּעֲיִן בְּסִפּוּרֵי צְדִיקִים,
שְׁמַגְבִּיהֵם אֶת הַמַּח וְהַדַּעַת, וּמְכִיָּאִים אוֹתוֹ לְגַדְלוֹת
הַמַּחֲזִין (לְקוּטֵי-מוֹהַר״ן, חֶלֶק א', סִימָן רֵלֶד), וְכֵן מְלַהֲבִים אֶת
הַלֵּב בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׁיַעֲשֶׂה כְּמוֹתָם (לְקוּטֵי-מוֹהַר״ן,

חלק א', סימן רמח); כִּי הִרְשִׁימוּ שְׁעָשָׂה אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שְׁמִסְפָּרִים מִמֶּנּוּ, עַל-יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זֹאת הִרְשִׁימוּ נִתְעוֹרְרָת בְּעֵת שְׁמִסְפָּרִים מִהַצַּדִּיק, וְהִיא מְעוֹרְרָת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְעוֹרְרוֹת גְּדוּלָּה. וְעַל-כֵּן אֲשַׁרִּי מִי שְׁהוֹלֵךְ לִישָׁן עִם סְפוּרֵי צַדִּיקִים, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יִתְלַהֵב גַּם לְבוֹ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתֵם.

ה.

קימה

צָרִיף שְׁתַּדַּע, אֶהוּבִי, בְּנִי, שְׁתַּכַּף-וּמִיד בְּבִקֹּר הַשָּׁכֵם — תְּקוּם, כִּי מִצְוֵה גְּדוּלָּה מְחַכָּה לָךְ, וְהִיא מִצְוֹת הַנְּחַת תְּפִלִּין, וְלִכֵּן תִּתְעוֹרֵר מִקֶּדֶם מִהַשְׁנָה, וְתַכַּף-וּמִיד כְּשֶׁאַתָּה פּוֹקֵחַ אֶת הָעֵינַיִם, תִּזְכֹּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִקְשֹׁר אֶת מַחְשַׁבְתְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְכִמוֹ שְׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נד): כָּךְ רָאוּי לִהְיוֹת מְנַהֵג יִרְאֵי הַשֵּׁם, תַּכַּף בְּבִקֹּר בְּהַקִּיצוֹ, קֶדֶם שִׁיתְחִיל שׁוּם דָּבָר, יִזְכֹּר מִיד בְּעֶלְמָא דְאַתִּי, וְהַכֵּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּחְשְׁבָה הָרֵאשׁוֹנָה. וְלִכֵּן בְּעֵת שְׁקָמִים בְּבִקֹּר, הַדָּבָר הָרֵאשׁוֹן צָרִיף רַק לַחֲשֹׁב מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלִקְוֹם בְּזוּרִיזוֹת גְּדוּלָּה, כִּי אִזּוּ הַיִּצָּר הָרַע בָּא לְאָדָם כְּמֵאמַר הַחֲכָם מְכַל אָדָם (מְשַׁלֵּי ו, י'): "עַד מָתִי עָצַל תִּשְׁכַּב, מָתִי תְּקוּם מִשְׁנַתְךָ, מְעַט שְׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת, מְעַט חֲבִק

בר מצוה

קיג

יָדִים לְשֹׁכֵב", וְאָמַר (שם כו, יד): "הִדְלַת תְּסוּב עַל צִיְרָה, וְעָצַל עַל מִטָּתוֹ". וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (דְּבָרִים וּבָה, פְּרָשָׁה ח', סִימָן ו'): ז' דְּבָרִים אָמַר שְׁלֵמָה עַל הָעָצַל, כִּי צָד? אָמְרוּ לְעָצַל: רַבֵּךְ בְּעִיר, לֵךְ וּלְמַד תּוֹרָה מִמֶּנּוּ. וְהוּא מְשִׁיב אוֹתָן, וְאוֹמֵר לָהֶן: מִתְיָרָא אָנִי מִן הָאָרִי שְׁבַדְרָךְ, מִנֵּיִן? שְׁנֵאמַר: "אָמַר עָצַל שְׁחַל בְּדָרְךָ", אָמְרוּ לוֹ: הָרִי רַבֵּךְ בְּתוֹךְ הַמְדִינָה, עֲמַד וְלֵךְ אֶצְלוֹ. אָמַר לָהֶן: מִתְיָרָא אָנִי שְׁלֵא יְהֵא אָרִי בְּתוֹךְ הַרְחֻבּוֹת, שְׁנֵאמַר: "אָרִי בֵּין הַרְחֻבּוֹת". אָמְרוּ לוֹ: הָרִי הוּא דָר אֶצְלָ בֵיתְךָ, אָמַר לָהֶן: וְהָאָרִי בַחוּץ, שְׁנֵאמַר: "אָמַר עָצַל אָרִי בַחוּץ". אָמַר לָהֶם בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הִשְׁיֵב לָהֶן: וְאִם הוּלֵךְ אָנִי וּמוֹצֵא אֶת הַדְּלַת נְעוּל, אָנִי מְחַזֵּר וּבָא. אָמְרוּ לוֹ: פְּתוּחַ הוּא, מִנֵּיִן? שְׁנֵאמַר (שם): "הִדְלַת תְּסוּב עַל צִיְרָה וְעָצַל עַל מִטָּתוֹ"; וּלְבִסוּף שְׁלֵא הָיָה יוֹדֵעַ מַה לְהִשְׁיֵב, אוֹמֵר לָהֶן: אוֹ הַדְּלַת פְּתוּחַ אוֹ נְעוּל, מִבְּקָשׁ אָנִי לִישֵׁן עוֹד מְעַט, מִנֵּיִן? שְׁנֵאמַר (שם): "עַד מָתִי עָצַל תְּשֻׁכֵּב" וְגו'. וְלִכְּנֵן רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנִי, לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמְךָ לְקוּם תַּכְּף-וּמְיָד בְּכָל בְּקָר בְּזָרִיזוֹת נִפְלְאָה, וּבְפָרֵט הַיּוֹם הַזֶּה, שְׁאֵתָה הוּלֵךְ בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹנָה לְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֵׂה דְאוּרֵייתָא לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, וּכְפִי שְׁתַּנְהֵג בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן, כֶּף כְּבָר תַּתְּנֵהג כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ו.

מקוה

צריך שתדע, אהובי, בני, את הכלל הזה; היות שתפלין צריך גוף נקי, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת מט.), ולכן הדבר הראשון לפני שמניחים תפלין הוא לטבל במקוה, וזה דבר גדול מאד, כי עצם הטבילה, מטרת את האדם, כי פשנכנס בתוך המקוה, ומתכסה במים, אזי נמתקים ממנו כל הדינים, כמו שאמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות המתקת דין, סימן נד): על-ידי ישיבה במקוה תחת המים, עד שלא יוכל להחזיק בעצמו הרוח והנשימה — נמתק הדין; כי בו ברגע שהאדם נכנס תחת המים, הוא נכלל באין סוף ברוך הוא, וכשבא למצב כזה שכבר אינו יכול לנשם, בו ברגע נטהר מכל הטמאות, כי אז דיקא מקבל את החיות מהאין סוף ברוך הוא. וכמובא (לקוטי הלכות, נטילת ידים שחרית, הלכה ב', אות א'): על-ידי שנכנסין למקוה וסותמין העינים מחיזו דהאי עלמא, ונעלם ונתכסה שם בתוך מי המקוה, על-ידי-זה נכלל בעלמא דאתי, ונמשכת עליו השגחה שלמה. ולכן זהו דבר גדול מאד לטבל במקוה בכל יום אחר שקם. ורואים בחוש, קדם שהאדם טובל במקוה, הוא מבהל ומבלבל, ותכף-ומיד אחר שטובל, זוכה לישוב הדעת. כי בו ברגע שהאדם

טובל במקוה — נמתקים ממנו כל הדינים, שהוא בלבול הדעת. ולכן אמר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות המתקת הדין, סימן פא): המקוה ממתיק הדין; וכן אמר (שם, סימן כב): על-ידי טבילת מקוה — נתבטל הצרות, וישועה באה. ומובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'), שעקר הצער והיסורים זה העוונות של האדם, ולכן כשהאדם טובל במקוה, הקדוש-ברוך-הוא מושיע אותו מכל הצרות. כמו שכתוב (ירמיה יד): "מקוה ישראל מושיעו", וכן זוכה ליראת שמים, על-ידי טבילת מקוה, כמובא בדברי רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות יראה, סימן לא): ליראה — תלך למקוה. ומובא (לקוטי-הלכות, בהמה טהורה, הלכה ג', אות ב'): מקוה מים מטהר את ישראל מכל מיני טמאות שבעולם. כי כל מיני טמאות נמשכים מכפירות ואמונות כוזביות, ועל-ידי מקוה מים, שמשם גדלה האמונה, על-ידי-זה מגדלים האמונה ומבטלין כל הטמאות. ולכן תקבל על עצמך, אהובי, בני, כל ימי חייה לעשות כל מיני פעולות שבעולם לטבל במקוה קדם שאתה מניח תפלין, כי ההרגל נעשה טבע. ותמיד תזכר, אשר בו פרגע שאדם טובל עצמו בגשמיות פה למטה במקוה, בו פרגע נשמתו נטבלת במקוה העליונה, וזה מה שאמרו חכמינו הקדושים (יומא פה): על הפסוק (ירמיה יז, יג): "מקוה ישראל הוי"ה", מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקדוש-ברוך-הוא מטהר

את ישראל; ובפרט היום הראשון הזה שלך, שנכנסת
לגיל בר מצוה, ואתה עכשו הולך להניח תפלין, מצות
עשה חדשה, שעדין אף פעם לא קימת, בודאי ראוי לך
לטבל במקנה, ותרגיש אחר-כך אחרת לגמרי.

ז.

הנחת תפלין

צריך שתדע, אהובי, בני, אשר מצות תפלין היא
מצוה מיחדת, שממשיכה דבקות בו יתברך, כמו שאמר
רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן לח): סימן להדבקות
הוא תפלין; כי באמת אמרו חכמינו הקדושים (שבת יב.):
חייב אדם למשמש בתפלין כל שעה ושעה, קל וחומר
מציץ, מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת, אמרה
תורה: "והיה על מצחו תמיד", שלא יסיח דעתו ממנו,
תפלין שיש בהן אזכרות הרבה — על אחת כמה
וכמה, שאסור להסיח דעת מהן. והתפלין ממשיכים על
האדם אור וזיו וחיות ודבקות הבורא יתברך שמו, ומי
שמניח תפלין בקדשה ובטהרה, ותמיד חושב רק ממנו
יתברך, על-ידי-זה נופל פחד על כל אלו הרוצים
לעשות לו איזה רע, חס ושלום. וכמאמר ז"ל (ברכות
ו.): התפלין עז הם לישראל, דכתיב (דברים כח, י): "וראו
כל עמי הארץ כי שם הוי"ה נקרא עליך ויראו ממך",

בר מצוה

ק"ז

אלו תפלין שבראש. ולכן היות שהיום הוא יום ה"בר-מצוה" שלך, ועכשו היא הפעם הראשונה שאתה מתחיל להניח תפלין, ראה לקבל על עצמך לא להסיח דעת מהתפלין, ואל תדבר בעת שהתפלין עליך, וההרגל נעשה טבע, כפי שמרגילין את עצמו, כך מתנהגים כל החיים. והרבה צדיקים הזהירו את תלמידיהם שלא ידברו שיחת חלין עם התפלין, וזה מועיל מאד ליראת שמים. ותשמח מאד על נעם חלקך, אשר אתה זוכה עכשו בפעם הראשונה להניח תפלין, איזו זכות יש לך! ואיזו שמחה צריכה להיות לך! ואיזו יראה צריכה לפל עליך! ונוהגים חסידים ואנשי מעשה, שלוקחים את בן ה"בר-מצוה", ביום שמתחיל להניח תפלין, אל איזה צדיק קדוש וירא שמים, שהוא יניח לו את התפלין בפעם הראשונה, כדי שישפיע מקדשותו ומרוחו על חתן ה"בר-מצוה". והעקר הוא שמחת המצוות, כמו שגלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי מוה"ר"ן, חלק א', סימן כד): על-ידי שמחת המצוות האדם עולה מגשמיות וחסריות עולם העשיה עד עולם היצירה, ומעולם היצירה עד עולם הבריאה, ומעולם הבריאה עד עולם האצילות, שמשגי רוחניות אלקות בבחינת מטי ולא מטי. ואמרו חכמינו הקדושים (מנחות מג): כל שיש לו תפלין בראשו ותפלין בזרועו, הכל בחזק שלא יחטא; ואם תשאל, הלא רואים בני-אדם שהניחו

תּפֿלִין וּנְכַשְׁלוּ בַמָּה שֶׁנְכַשְׁלוּ? הַכֵּל בָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹא שָׁמְחוּ בְשִׂמְחַת הַתּפֿלִין. וּכְמוֹ שֶׁגָּלוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת ל:) עַל אֲבִי, שֶׁהוּא יְתִיב קָמִיה דְרַבָּה, חֲזִייה דִּהְוָה קָא בְּדַח טוּבָא, אָמַר: "וּגִילוּ בְרַעְדָּה" כְּתִיב, אָמַר לִיה: אָנָּה תּפֿלִין מִנְחָנָא; הִינוּ שְׂרַבָּה שֶׁשׁ וְשִׂמְחָה כָּל הַיּוֹם שֶׁמִּנִּיחַ תּפֿלִין. וְלִכֵּן אִם הָאָדָם שִׂמְחָה כָּל יוֹם וְיוֹם עִם מִצְוֹת תּפֿלִין, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת שֶׁבְּעוֹלָם. וְלִכֵּן תִּקְבַּל עַל עֲצֻמָּךְ לְשִׂמְחָה עִם מִצְוֹת הַתּפֿלִין שֶׁעֲלֶיךָ, כִּי אֵין לְמַעַלָּה מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים א): אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, רוֹצִים אָנוּ לִיגַע בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה, אֲבָל אֵין לָנוּ פְּנָאִי. אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: קִיְמוּ מִצְוֹת תּפֿלִין, וּמַעַלָּה אָנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלוֹ אַתֶּם יִגְעִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה; לְמִדִּים מְכַאֵן מֵהִי מַעַלְת הַתּפֿלִין. וְלִכֵּן הַיּוֹם הַזֶּה, יוֹם הַ"בֵּר-מִצְוָה", זֶה הַיּוֹם שֶׁלְךָ, וְזֶה יוֹם שִׂמְחָתְךָ, שֶׁעֲלֶיךָ לְשִׂמְחָה מְאֹד מְאֹד עַל שֶׁאַתָּה זוֹכֵה לְהַכְּנִס בְּעַל הַמִּצְוֹת, וְאַתָּה מִתְחִיל לְהִנִּיחַ תּפֿלִין. וְרַבֵּנוּ ז"ל הִזְהִירָנוּ מְאֹד לְהִתְחִיל תַּכְּף-וּמְיָד בְּיוֹם הַ"בֵּר-מִצְוָה" לְהִנִּיחַ שְׁנֵי זוגוֹת תּפֿלִין: רַש"י וְרַבֵּנוּ תָם, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁלַחן עֲרוּךְ, אֵרַח חַיִּים, סִימָן לַד, סְעִיף ב): יִרְא שָׁמַיִם יִצָּא יָדַי חוֹבֶת שְׁנֵיהֶם וַיִּנִּיחַ שְׁנֵי זוגוֹת תּפֿלִין וְכוּ', וְאַף שֶׁכְּתוּב (שָׁם, סְעִיף ג): לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן אֶלָּא מִי שֶׁמְחַזֵּק וּמְפָרֵס בְּחִסְדוֹת, אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל:

כְּדַאי שְׂיִדְחַק אֶת עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת חֹסִיד. וְדַבֵּר זֶה כֵּן צְרִיכִין לְלַכֵּת בְּגִדּוּלוֹת, וְלֹא לְהִסְתַּפֵּל עַל שׁוֹם בְּרִיָּה שְׂאוּמֶרֶת אַחֲרַת, כִּי הַתְּפִלִּין הֵם אוֹר וְחַיּוֹת הַנְּשָׁמָה, הַמְּאִירָה עַל הָאָדָם הַמְּנִיחָם, וּמִי שְׂיַנִּיחַ תְּפִלִּין דִּרְשׁ"י וְרַבְּנּוּ תָם בְּכָל יוֹם, יִמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ אוֹר וְזִיו וְעֲרֻבוֹת וְדִבְקוֹת הַבוֹרָא יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ, וְזֶה יִשְׁמַר אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי עֲנָשִׁים קָשִׁים, וְיִמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי דֵינִים. וְאָמְרוּ בַּזֶּה (כִּי תֵצֵא וּפְגַ): בְּקִשׁוּרֵי דְתְּפִלִּין יִתְקַשֵּׁר יִצָּר הָרַע תְּחוֹת יִצָּר הַטּוֹב כְּעֵבֶדָא תְּחוֹת מְאֲרִיָּה; וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ, אֶהוּבִי, בְּנִי! מַה זֶה לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, הָיִיתָ רוֹקֵד מְרַב שְׂמִחָה, כִּי כָּף מוּבָא (תְּקוּנַיִי-זֶהָר, תְּקוּנָה מִז): כָּל מָאן דְּאֵנַח תְּפִלִּין קָלָא סְלִיק הָבוּ יָקָר לְדִיוֹקְנָא דְמִלְכָא [כָּל מִי שְׂמַנִּיחַ תְּפִלִּין, קוֹל מְכָרִיז בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: תָּנוּ כְּבוֹד לְצוּרַת הַמֶּלֶךְ]; כִּי כְּשֶׁבֵר יִשְׂרָאֵל מַנִּיחַ תְּפִלִּין, מְאִיר עָלָיו שֵׁם הַיְיָ הַבְּרוּךְ הוּא בְּקַבִּיעוֹת, וְנִעֲשֶׂה מְרַכְבָּה לְשִׁכְנָה, וּמִמְשִׁיף עָלָיו דְּבִקּוֹת אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבַּרַךְ. וְלִכֵּן דִּיקָא בִּיּוֹם הַזֶּה, יוֹם הַ"בְּרִ-מִצּוּהָ" שְׁלָךְ, רְאוּי לָךְ לְשַׂמַּח מְאֹד בְּזֶה שְׂאֵתָה הַתְּחִלָּתָ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין. וְזָכוֹר תִּזְכֹּר אֶת מְאָמְרָם ז"ל (מִנְחוֹת מִד.): כָּל הַמְּנִיחַ תְּפִלִּין — מְאֲרִיף יָמִים.

ח.

תפלת שחרית

אֱהוּבִי, בְּנִי! כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ רְאֵה לְהִתְפַּלֵּל בְּצַבּוּר
 דִּיקָא. כִּי כָךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרֻכּוֹת ט.): אֵימַתִּי
 עֵת רְצוֹן? בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּבּוּר מִתְפַּלְּלִין; כִּי אֵין עוֹד מַעֲלָה
 יוֹתֵר גְּדוּלָּה מִזֶּה שְׁאָדָם בָּא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וּמִנִּיחַ תְּפִלִּין
 וּמִתְפַּלֵּל בְּצַבּוּר, שְׁאֵז הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל
 כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וְהֵיּוֹת שֶׁתְּפִלִּין צְרִיכִין גּוּף נָקִי, צְרִיךְ תָּמִיד
 לְשָׁמֵר אֶת זֶה. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרֻכּוֹת טו.): כָּל
 הַנִּפְנָה וְנוֹטֵל יָדָיו וּמִנִּיחַ תְּפִלִּין וְקוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע
 וּמִתְפַּלֵּל, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִלוֹ בָּנָה מִזְבֵּחַ וְהִקְרִיב
 עָלָיו קֶרֶבֶן. וְצְרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דְּבַר יוֹתֵר
 חָשׁוּב לְמַעֲלָה בְּשָׂמִים אֲצִלוֹ יִתְבָּרֵךְ כְּמִי שֶׁנִּכְנָס לְבֵית-
 הַכְּנֶסֶת דִּיקָא וְלִהְתְּפַלֵּל. עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים
 (בְּרֻכּוֹת ח.): מִי שֵׁישׁ לוֹ בֵּית-הַכְּנֶסֶת בְּעִירוֹ וְלֹא נִכְנָס שָׁם
 לְהִתְפַּלֵּל, נִקְרָא שָׂכֵן רַע. וְכֵן אָמְרוּ (ירוּשְׁלָמִי בְּרֻכּוֹת, פָּרָק ג'):
 כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ נִכְנָס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ נִכְנָס
 לְבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּעוֹלָם הַבָּא. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים
 (יְלֻקוּט בָּלֵק, רָמֵז תרעא): מָה נִחְלִים הָלָלוּ בְּנֵי-אָדָם יוֹרְדִים
 לְתוֹכָן כְּשֶׁהֵם טְמֵאִין וְטוֹבְלִין וְעוֹלִין טְהוֹרִין, כָּךְ בְּתִי
 כְּנִסְיוֹת וּבְתִי מְדַרְשׁוֹת בְּנֵי-אָדָם נִכְנָסִים לְתוֹכָן כְּשֶׁהֵן
 מְלֵאִים עֲוֹנוֹת, וְיוֹצְאִין מְלֵאִים מְצוּוֹת. וְלָכֵן תִּקְבַּל עַל

עצמך היום הזה, שזה היום שלך, יום שמחתך, יום ה"בר-מצוה", שכל ימי חייך תתפלל אף ורק בבית-הכנסת, וזה מסגל לפרנסה, ולהמשיך על עצמו השגחה שלמה ממנו יתברך. וכמאמרם ז"ל (ברכות ו:): כל הרגיל לבוא לבית-הכנסת ולא בא יום אחד, הקדוש-ברוך-הוא משאיל בו, כי הוא יתברך מתענגן היכן הבחור הזה, או האברך הזה שבא בכל יום אל בית-הכנסת והיום הזה לא בא, ותקף-ומיד מתגלה שהוא, לא עלינו, חולה, חס ושלום, או טרוד בפרנסתו, אז כבר הקדוש-ברוך-הוא ממלא משאלות לבו לטובה. ולכן מה טוב ומה נעים אם מרגיל את עצמו כבר מיום ה"בר-מצוה" להתפלל בבית-הכנסת ובמנין דיקא.

ט.

תפלת מנחה

צריך שתדע, אהובי, בני! מאחר שעבר עליך היום הזה, והיית מאד מרגש מכל מה שעבר עליך, זו הפעם הראשונה בחייך שהתחלת להניח תפלין, והנה הגיע עת וזמן מנחה, וחכמינו הקדושים אמרו (ברכות ו:): לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שכן אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה. ועליך לקבל על עצמך כל ימי חייך להתפלל מנחה מקדם ככל היותר, ובפרט

בימי החורף, שהם ימים קצרים מאוד, ובנקל מאוד לעבור את זמן התפלה. ואף שאני יודע שיש שמתפללים מאחר מאוד, עם כל זאת אנחנו יודעים שרבנו ז"ל הקפיד מאוד מאוד להתפלל לפני השקיעה. ולכן מה טוב ומה נעים אם לכל הפחות היום הזה תתפלל מה שיותר מקדם, ותתפלל מתוך הסדור דיקא, ותפלת המנחה מאוד מאוד נחוצה, כי אז שורים הדינים בעולם, ובפרט מי שעוסק במשא ומתן, אשר אז הוא מבהל ומבלבל וטרוד מרב טרדות, שכל זה בחינת דין, ואף-על-פי-כן כשבורח מהכל, ועוזב את עסקיו, ונכנס לבית-הכנסת להתפלל תפלת המנחה, בזה הוא גורם שעשועים גדולים למעלה. ואת זאת עליך לקבל על עצמך מהיום הזה, יום ה"בר-מצוה" שלך, כי מהיום הזה תלוי גורלך לכל ימי חייך. ולכן תזהר מאוד להתפלל קדם השקיעה, ויאיר עליך מלך הכבוד. ואמרו (זהר ויחי רל): דבעי בר נש לכוּנא דעתיה בצלותא דמנחה (אדם צריך לכוון דעתו בתפלת המנחה), בכלהו צלותא בעי בר נש לכוּנא דעתיה (בכל התפלות אדם צריך לכוון את דעתו), ובהאי צלותא יתיר מכלהו, בגין דדינא שריא בעלמא (אבל בתפלה זו תפלת המנחה צריכים לכוון יותר מכל התפלות, כי אז הדין שורה בעולם). ורואים שבני-אדם מאוד מזלזלים בתפלת המנחה, ולכן נמשכת עליהם מדת הדין. ותזכר זאת כל

ימי חייך, כְּדֵי שֶׁתְּהִיָּה שְׁמוֹר מִמֵּדַת הַדִּין. וְאִם בְּנֵי-אָדָם
 הָיוּ יוֹדְעִים מַעַלְת הַזֶּהִיר בְּתַפְלַת הַמְּנַחָה לְהַתְּפַלֵּל בְּכָל
 יוֹם קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה דִּיקָא, וְאִילוּ טוֹבוֹת זֶה יָבִיא לָהֶם,
 וְאִילוּ שַׁעֲשׂוּעִים הֵם גּוֹרְמִים לְמַעַלָּה בַּשָּׁמַיִם, כִּי
 בְּאִמְצַע עֲבוֹדָתָם וְטְרַדְתָּם הֵם עוֹזְבִים אֶת הַכֹּל,
 וּבוֹרְחִים אֶל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַתְּפַלֵּל, אַזִּי הָיוּ
 נִזְהָרִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם לְהַקְפִּיד לְהַתְּפַלֵּל קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה,
 וְהָיוּ זוֹכִים לְרַב טוֹב הַצָּפוּן.

י.

למוד תורה

צָרִיךְ שֶׁתִּדַע, אֶהוּבִי, בְּנֵי! אֲשֶׁר חֲכַמֵּינוּ הַקָּדוֹשִׁים
 אָמְרוּ (שַׁבַּת קנב.): יִנְקוּתָא כְּלִילָא דְוִרְדָּא; עֵקֶר יִפִּי הַפְּרַח
 כְּשֶׁעֲדִין בְּצַעֲרֵירוֹתוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ ו"ל (סֵפֶר-הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּשׁוּבָה,
 סִימָן עג): הָעֲבוֹדוֹת שֶׁאָדָם עוֹבֵד אֶת ה' יִתְבָּרַךְ בְּבַחֲרוֹתוֹ,
 כָּל יוֹם עָרְכוּ מִשָּׁנִים רַבּוֹת שֶׁל עֲבוֹדָה לַעֲת זִקְנָתוֹ. וְלִכֵּן
 עֲכָשׁוּ כְּשֶׁנִּכְנְסָתָ בְּגִיל הַמְּצוּוֹת, וְנִעֲשִׂיתָ בְּגִיל שְׁלֹשׁ
 עֶשְׂרֵה, עֲכָשׁוּ הוּא הַזְּמַן הַכִּי טוֹב לְהַתְּעַלּוֹת בְּלִמּוּד
 הַתּוֹרָה הַקָּדוֹשָׁה. וְאִם תִּקַּח אֶת עֲצֻמָּךְ בְּיַדְיךָ וְתֹאמַר
 לְעֲצֻמָּךְ: מַה דַּהּוּהָ הָהוּהָ, עַד הַ"בֵּר-מִצְוָה" עָבְרוּ לִי יְמֵי
 הַיְלָדוֹת בְּהֶבֶל הַבָּלִים, וּמִכָּאן וְלַהֲבֵא הֵינּוּ מִיּוֹם הַ"בֵּר
 מִצְוָה" שְׁלִי, אֲנִי רוֹצֵה לְהִיּוֹת רְצִינִי, וְלִקְחַת אֶת עֲצֻמֵי

בְּיָדֵי, אֲשֶׁר זֶה בְּעֶצְמוֹ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד; כִּי אִם זוֹכָה לֵישֵׁב אֶת דַּעְתּוֹ וּלְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ בְּיוֹם הַ"בְּרִ-מִצּוּה" קַבְּלוֹת טוֹבוֹת, אֲזִי זוֹכָה לְקִיּוֹן בְּשִׁלְמוֹת כָּל הַיָּמִים. וְלִכֵּן עָלֶיךָ לְדַעַת, שְׁלֵמוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה עוֹלָה עַל הַכֹּל. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (אָבוֹת ג'): כָּל הַמְּקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ עַל תּוֹרָה, מְעַבְרִים מִמֶּנּוּ עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ; מִי שֶׁמְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְלַמַּד תּוֹרָה כָּל יְמֵי חַיָּיו, הוּא לֹא יִצְטָרֵף לְעֶסֶק בְּשׂוּם עֶסֶק גַּשְׁמִי וְחֲמָרִי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שְׁלֵא יִהְיֶה כְּפוּף לְמַלְכוּת, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חֲכָמְתוֹ יְתִבְרֵךְ, וּמִי שֶׁמְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְלַמַּד תּוֹרָה, אֲזִי נִפְטָר מִכָּל הַשְּׁעָבוֹד שֶׁל הַמַּלְכוּת, וְנִכְלָל בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא. וּבִלְבָד, אֶהוּבִי, בְּנִי, שְׁיִהְיֶה בְּלֵב אִמָּת וּבִנְפֶשׁ חִפְּצָה, לְעֹזֵב אֶת הַכֹּל, וְלִקְחַת אֶת עֲצָמוֹ בְּשִׁקְיָה רַבָּה וּבְהִתְמַדָּה עֲצוּמָה בְּלֵמוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוֹכָה לְלַמַּד בְּכָל יוֹם: מְקַרָּא, מְשֻׁנָּה, גְּמָרָא, מְדַרְשָׁא, שְׂאֵלוֹ הַד' לַמוֹדִים הֵם כְּנֶגֶד הַד' עוֹלָמוֹת: אֲצִילוֹת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, וַיִּמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ אֹר עֲרֵבוֹת זִיו שְׁכִינַת עִזּוֹ יְתִבְרֵךְ.

מְקַרָּא: עָלֶיךָ לְדַעַת, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אָמְרוּ (בְּרֵכוֹת ח'): לְעוֹלָם יִשְׁלִים אָדָם פְּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצְּבוּר שְׁנַיִם מְקַרָּא וְאֶחָד תְּרַגּוּם, וְאֶפְלוּ עֲטָרוֹת וְדִיבוּן, וְכָל הַמְּשִׁלִּים פְּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצְּבוּר, מְאָרִיכִים לוֹ יָמָיו

וּשְׁנוּתָיו. וְכָתַב בְּשִׁלְחָן עָרוֹף (ארח חיים, סימן רפה, סעיף א'):
 אף-על-פי שאדם שומע כל התורה כלה בכל שבת
 בצבור, חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותו
 שבוע שנים מקרא ואחד תרגום, אפלו עטרות ודיבון.
 עוד כתב (שם סעיף ב'): למוד הפרשה בפרוש רש"י,
 חשוב כמו תרגום, וירא שמים יקרא תרגום וגם פרוש
 רש"י. ואמרו תלמידי הבעל-שם-טוב הקדוש ז"ע,
 שמכאן יש רמז, שסגלה ליראת שמים — ללמד חמש
 עם פרוש רש"י. עוד כתב (שם סעיף ג'): מיום ראשון
 ואילך חשוב עם הצבור. וידוע אשר האר"י ז"ל הקפיד
 מאד, שיעברו את פרשת השבוע שנים מקרא ואחד
 תרגום בערב שבת דיקא, אבל מרן ז"ל פסק להלכה,
 שמיום ראשון כבר יכולים לקרא את פרשת השבוע.
 וכן כתב ה'לבוש', וכל השבוע מיום ראשון ואילך הוי
 משלים עם הצבור, שהרי מתחילין הצבור הפרשה
 ביום שבת במנחה, עין שם. וכתב המשנה ברווה (סעיף
 קטן ח) ובספר "מטה יהודה" כתב, דאם הוא קורא
 מתחלת השבוע ונהלאה, הוא גם-כן בכלל מצוה מן
 המבחר. וכן בספר "מעשה רב" כתב בהנהגת הגר"א,
 שהיה נוהג תכף אחר התפלה בכל יום לקרא מקצת
 מהסדרא שנים מקרא ואחד תרגום, ולסיים בערב שבת,
 עין שם. ולכן, אהובי, בני! מאחר שהמציאות מראה,
 שאם מניחים את המצוה היקרה הזו שהבטיחו חכמינו

הקדושים, שבזכותה מאריכים ימים ושנים לערב-שבת-קדש, שאז אדם מאד טרוד, ובפרט בערבי שבתות של חדשי החרף, שאז הם ימים קצרים מאד, אדם פשוט לא מסיים שנים מקרא ואחד תרגום, ומכל שכן לא פרוש רש"י. וזה ברור למי שלא רוצה להטעות את עצמו. ורואים בני-אדם, שעובר עליהם שבוע אחר שבוע, ורוצים להחמיר דיקא להתנהג כפי האריז"ל, ולעבר את הסדרא שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת דיקא, ומרב טרדות אינם מספיקים, ודוחים את זה משבוע לשבוע, עד שיש בני-אדם שיכולה לעבור להם כל השנה, ולא סימו פעם אחת שנים מקרא ואחד תרגום, וזו המציאות! וכמעט שאין אדם שאינו סובל איזה צער ויסורים והפסד ממון או עגמת נפש בשבוע שלא סיים פרשת השבוע: שנים מקרא ואחד תרגום. ולכן כדאי בזה לסמוך על דברי מרן ז"ל, שפסק, אשר מיום ראשון ואילך חשוב עם הצבור, ובכל יום ויום אחר התפלה ילמד חמש ורש"י עם התרגום פהנהגת הגר"א ז"ל, ועד ערב שבת יזכה לסיים שנים מקרא ואחד תרגום עם פרוש רש"י ז"ל, וזה ימשיך לה כל הברכות והטובות שבעולם, ותזכה לאריכות ימים ושנים טובות. ורואים בני-אדם רצים ומתרוצצים להשיג סגלות לאריכות ימים, והנה יש לנו הבטחה מחכמינו הקדושים, שכל המשלים פרשיותיו עם

בר מצוה

קכז

הצבור, מאריכים לו ימיו ושנותיו, ולמה לנו לילך אל בורות נשברים, ולחפש בזבלים עצות לאריכות ימים ושנים?! מוטב למסור את נפשו בכל יום ללמד חמש ורש"י עם התרגום, שאז יהיה מבטח, שתהיה לו אריכות ימים ושנים טובות, ולא יחסר לו שום דבר. ואם מרן ז"ל פסק כן, וגם רבנו הגר"א ז"ל התנהג כן, למה נהיה חכמים בעינינו, ולחכות עד ערב שבת, שאז בטוח לא יהיה לו זמן.

משנה: עליך לדעת, אשר אמרו חכמינו הקדושים (סנהדרין מב.): במי אתה מוצא מלחמתה של תורה? במי שיש בידו חבילות של משנה; אם אדם מרגיל את עצמו ללמד הרבה משניות עד ששגור על פיו, אחר-כך יהיה לו בנקל ללמד גמרא. וכן אמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי הוריות, פרק ג', הלכה ד'): עד שלא שקע בי רב רב משניות רץ אחרי המשנה יותר מן התלמוד, מי ששקע רב משניות, לעולם הוי רץ אחר התלמוד יותר מן המשנה; כי מעלת למוד משניות אין למעלה הימנה, כי זה משנה את טבע האדם לגמרי. ובפרט בחור "בר-מצוה", זה מכניס בו תשוקה עצומה לזכות לחמידו דאורייתא. כי למוד המשניות פותח את לב האדם לקבל אחר-כך את כל הלמודים בעולם. ומה גם שאותיות משנה הם אותיות נשמה, כי אי אפשר

לַצַּחְצַח וּלְזַבֵּךְ אֶת נַשְׁמָתוֹ, אֲלֵא עַל-יְדֵי לַמּוֹד מִשְׁנָה. וְלִכֵּן רָאָה לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמָּךְ לַגֵּרֶס הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנִיּוֹת בְּכָל יוֹם, אֲפִלּוּ בַגֵּרֶסָא, כִּי זֶה יוֹעִיל לְנַשְׁמָתְךָ מְאֹד. וּבַפֶּרֶט אִם תִּזְכֶּה לַגֵּרֶס בְּכָל יוֹם ח"י פְּרָקִים מִשְׁנִיּוֹת, בְּזֶה תַהְרַג אֶת יְצָרְךָ הַבּוֹעֵר בְּךָ; כִּי אֵין עוֹד דְּבַר שֶׁהוֹרֵג אֶת הַיְצָר הָרַע כְּמוֹ לַמּוֹד הַמִּשְׁנִיּוֹת, שְׁנֵי מְקָשֶׁר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד. וְכַמוֹבָא (זֶהר בְּרֵאשִׁית מֵב:) : מָאן דְקָאֵרִי וְתַנִּי שִׁית סְדְרֵי מִשְׁנָה, דָּא הוּא מָאן דִּידַע לְסִדְרָא וְלִקְשָׁרָא קְשׁוּרָא יַחֲוּדָא דְמֵאֲרִיָּה, כַּדְקָא יָאוּת בְּכָל יוֹמָא תְדִיר, אֵלִין אַנוּן דְמִקְדָּשִׁין שְׁמָא קְדִישָׁא דְמֵאֲרִיָּהוֹן, עֵין שָׁם; וְלִכֵּן מַה טוֹב וּמַה נְעִים לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמוֹ מְגִיל צְעִירוֹתוֹ לַגֵּרֶס הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנִיּוֹת, אֲשֶׁר בְּזֶה תִזְכֶּה לְהַרְגֵּךְ אֶת יְצָרְךָ הַבּוֹעֵר בְּךָ, וְזֶה יִכְנִיס בְּךָ חֶשֶׁק וּתְשׁוּקָה לְלַמֵּד וּלְהִיּוֹת וּלְטַיִל בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. וְחֻכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבֵּה, פְּרָשָׁה ב', סִימָן א') : אֵין כָּל הַגְּלִיּוֹת הִלְלוּ מִתְּכַנְסוֹת, אֲלֵא בְּזִכּוֹת מִשְׁנִיּוֹת. וּמוֹבָא (מְדַבֵּר קְדָמוֹת לְהַחִיד"א) : אֲשֶׁר בֵּין יַעֲקֹב עוֹמֵד עַל פֶּתַח חוֹ שֶׁל גֵּיהֵנוּם, וְכָל מִי שִׁיּוֹדַע מִשְׁנָה הוּא מְצִילוֹ. וְזֶהוּ (בְּרֵאשִׁית מֵט) : "מֵאֲשֶׁר שְׁמָנָה לְחֶמוֹ". שְׁמֵנָה"ה אוֹתִיּוֹת מִשְׁנָה"ה, הֵינּוּ מִי שֶׁזָּכָה לְלַמֵּד כָּל יְמֵי חַיָּיו מִשְׁנִיּוֹת, אֲשֶׁר בֵּין יַעֲקֹב אֵינוּ מַנִּיחַ אוֹתוֹ לְהַכְנִיס לְגֵיהֵנוּם. וְלִכֵּן, אֶהוּבִי, בְּנֵי! רָאָה מַה לְפָנֶיךָ, תַתְּמִיד כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּלַמּוֹד מִשְׁנִיּוֹת, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה.

בר מצוה

קכט

גַּמְרָא: עָלֶיךָ לְדַעַת, אֲשֶׁר עָקַר הָעֲנִיּוֹת הִיא עֲנִיּוֹת
לְתוֹרָה; כְּשֶׁאֶחָד אֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא נִקְרָא עָנִי. כִּי
מָה יֵשׁ לְאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם בְּלִי תּוֹרָה?! כִּי כָל הַפּוֹרֵשׁ
מִן הַתּוֹרָה, כְּאֵלוֹ פּוֹרֵשׁ מִן הַחַיִּים. כְּמוֹבֵא בְּדִבְרֵי רַבְנּוּ
ו"ל (לקוטי מוה"ר"ן, חלק ב', סימן ח'): מָה הִנָּאָה יֵשׁ לְאָדָם בְּלִי
תּוֹרָה?! וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קהלת רבה, פְּרָשָׁה ו', סימן
ג'): הוֹאִיל וְהֶבֶל הֵם יָמֵיו שֶׁל אָדָם וְכִצֵּל הֵם, מָה הִנָּאָה
יֵשׁ לוֹ בַּחַיִּים? אֵלָּא יִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תּוֹרָה שְׂכָלָם חַיִּים.
וְלִכֵּן זֶה עָקַר הַתְּכֵלִית בְּזֶה הָעוֹלָם — לְבָלוֹת כָּל יָמֵי
חַיָּיו רַק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאֶרֶךְ
יָמֵינוּ, וּבְלִי זֶה הַחַיִּים אֵינָם שְׂוִים כָּלוּם. וְכַעֲיֵן שֶׁאָמְרוּ
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קכ.): וּבְבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין
שְׂמֵלָה, שְׂאֵין בְּיָדִי לֹא מִקְרָא וְלֹא מִשְׁנָה וְלֹא גְמָרָא; כִּי
אִם אָדָם אֵינוֹ לוֹמֵד בְּכָל יוֹם חֲמֵשׁ וָרֶשֶׁ"י, וְאֵינוֹ לוֹמֵד
מִשְׁנָיוֹת, וְאֵינוֹ לוֹמֵד גְּמָרָא, הוּא נִדְמָה כְּאוֹתוֹ עָנִי,
שְׂבִיתוֹ רִיק מִכָּל וְכָל, בְּלִי לֶחֶם וּבְלִי שְׂמֵלָה. וְכִבְרַ גְּלָה
לָנוּ רַבְנּוּ ו"ל (שיחות ה"ר"ן, סימן כג), שֶׁבְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן
מִנְחִים בְּנֵי-אָדָם בַּחוּץ, וְצוֹעֲקִים בְּקוֹל מָר: תָּנוּ לָנוּ מָה
לֶאֱכֹל. וּבָאִים אֶצְלָם, וְאוֹמְרִים לָהֶם: הֲרִי לָכֶם אֲכִילָה
וּשְׂתִיָּה, אֲכָלוּ וּשְׂתוּ. וְהֵם מְשִׁיבִים: לֹא, לֹא, אֵין אָנוּ
צָרִיכִים אֲכִילָה זֹאת, רַק אָנוּ צָרִיכִים אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה שֶׁל
תְּפִלָּה וְעֲבוּדָה. וְלִכֵּן רָאָה, אֶהוֹבִי, בְּנֵי, מָה לְפָנֶיךָ!
הֵיּוֹת שֶׁהֵיּוֹם נַעֲשִׂיתָ "בְּרִ-מִצְוָה", תִּקְבַּל עַל עֲצֻמָּךְ

ללמד הרבה גמרא, אשר למוד גמרא ממשיך על האדם אור עליון, ומלאכי מעלה מסובבים אותו ושומרים עליו. פי ג'מ'ר'א' ראשי תבות: ד' מלאכי השמירה השומרים תמיד את האדם, והם: ג'בריאל, מ'כאל, ר'פאל, א'וריאל. ואמרו חכמינו הקדושים (בבא מציעא לג): גמרא, אין לך מדה גדולה טובה מזו; כי זה עקר השבע שהאדם שבע, כעין שאוכל לחם, שזה עקר המאכל המשביע את האדם, כמו-כן כל מי שמרבה בלמוד גמרא, מרגיש כל מיני נעימות וערבות. וזה שאמרו חכמינו הקדושים (תגינה יד): כל משען לחם — אלו בעלי תלמוד. כי זה עקר לחמה של תורה. ואמרו (סוטה מד): ובנית בית — זה גמרא; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל, ובפרט בימי הנעורים, שקובע לעצמו שעור בקביעות בלמוד גמרא. והנה בחור צעיר צריך לעשות לעצמו סדר אחד בגרסא, לגרס את כל הש"ס מהתחלת ברכות עד שיסיים את כל הש"ס ויתחיל עוד פעם. וזה למוד לבקיאיות, ודבר זה יחזיק כל ימי חייו — להתמיד בכל יום כמה דפים גמרא רש"י, כדי שיהיה בקי בכל מאמרי חכמינו הקדושים. ומלבד זאת ילמד את הסדר שלומדים בישיבה, כדי שיהיה רגיל ללמד גמרא, וילמד לעצמו איך שלומדים גמרא, וזה מאד מאד חשוב. ובפרט לבחור צעיר בגיל "בר-מצוה", ראוי לו לשים לב לכל מה שלומדים

בְּיָשִׁיבָהּ, וַיַּחְזֹר עַל סִגִּית הַגְּמָרָא שְׁלוּמֵד בְּיָשִׁיבָהּ, כַּמָּה
 פְּעָמִים, עַד שֶׁיְהִיָּה שְׁגוּר עַל פִּיּוֹ, כִּי אֵין לְתָאָר וּלְשַׁעַר
 אֶת מַעְלַת הַמַּתְמִיד בְּלִמּוּד גְּמָרָא, שְׁמִשָּׁם יֵצְאָה הוֹרָאָה,
 לִידַע אֵיךְ יוֹצֵא הַדִּין. וּמִי שְׁרוּצָה בְּאַמַּת לְקָנוֹת קְנִיָן
 הַתּוֹרָה, יִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ מִגִּיל "בֵּר-מִצְוָה" לְקַחַת מַסְכַּת
 אַחַת, וְלַחְזֹר עָלֶיהָ פְּעָמִים רַבּוֹת, וְאִם אֶפְשָׁר מְאֹה
 פְּעָמִים וְאַחַת, אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וַיִּלְמַד עִם הָרִי"ף
 וְהָרָא"שׁ, עַד שֶׁיְהִיָּה שְׁגוּר עַל פִּיּוֹ, וַיֵּצֵין לְעֲצָמוֹ אֶת
 הַצִּיּוּנִים הַמּוּבָאִים בְּהִגָּהוֹת "עֵין מִשְׁפָּט", הָרַמְבַּ"ם,
 טוֹר וְשִׁלְחַן עֲרוּף, הַשֶּׁיף לְמִימָרָא זֹו. וְיִמָּה טוֹב וְיִמָּה
 נְעִים שֶׁיִּרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְרִשָּׁם לְעֲצָמוֹ אֶת לְשׁוֹנָם הַזֶּהָב.
 וַיֵּצֵין בְּרֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וּבְנוֹשְׂאֵי כָּלִים שֶׁל הַפּוֹסְקִים
 רַמְבַּ"ם, טוֹר וְשִׁלְחַן עֲרוּף, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְמַלֵּא עִם
 יְדִיעוֹת הַתּוֹרָה, וַיְהִיָּה רָגִיל לְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה. וְאֶת
 זֶה צְרִיכִים לְהַרְגִיל לְעֲצָמוֹ עוֹד מִגִּיל "בֵּר-מִצְוָה", וְאֵף
 שֶׁזֶּה נִרְאָה כְּדָבָר פְּשׁוּט וּפְעוּט, עִם כָּל זֹאת אִם תִּרְגִּיל
 אֶת עֲצָמְךָ לְקַחַת מַסְכַּת אַחַת, וְלַחְזֹר עָלֶיהָ מְאֹה פְּעָמִים
 וְאַחַת, וּבְכָל פַּעַם כְּשֶׁתִּלְמַד תִּצְיִין לְעֲצָמְךָ אֶת דַּעַת
 הָרַמְבַּ"ם, טוֹר וְשִׁלְחַן עֲרוּף, וְכֵן נוֹשְׂאֵי כָּלִיהֶם, וַתֵּצֵין
 בְּמִפְרָשִׁים עַל מַסְכַּת זֹו, וְתִרְשָׁם לְעֲצָמְךָ כְּעֵין שִׁטָּה
 מְקַבְּצַת, לֹא יֵאָרֵךְ הַרְבֵּה זְמַן, שֶׁתִּקְנֶה לְעֲצָמְךָ הַמוֹן
 יְדִיעוֹת מִיְדִיעוֹת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (סְפָר-הַמִּדּוֹת,
 אוֹת לְמוֹד, סִימָן י'): כָּל יְדִיעָה בְּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה — הֵן

מצוות שבין אדם לחברו והן מצוות שבין אדם לקונו, הידיעה הזאת בעצמה היא הצלחת הנפש, וכשמרגיל את עצמו ללמד באפן הזה מגיל "בר-מצוה", נתחדד מחו ונכנסת בו תשוקה עצומה ללמד תורה, ולחדש בתורה, ובמשך הזמן יתעלה מאד בלמוד אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, שאין טוב מזה. וזה מביא לאדם כל מיני תענוג לאהב ולהתענג ולהשתעשע בתורה. וכך גדלו גדולי התורה, שהתעמקו הרבה בגמרא עד שנתחור להם כשמלה. ולכן עכשו כשנכנסת לעל המצוות, תקבל את עצתי, ותלמד בצורה כזו, ואז במשך כמה שנים תהיה בקי בכל התורה כלה, ותשמח מאד בזה כל ימי חיך.

מדרש: עליך לדעת, אשר חכמינו הקדושים אמרו (ספרי עקב): דורשי רשומות אומרים: רצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם? למד אגדה, שמתוך כך אתה מכיר את הקדוש-ברוך-הוא, ומדבק בדרכיו. נמצא, מי שלומד הרבה מדרש אגדות חז"ל, זוכה להכיר את מי שאמר והיה העולם. ואין עוד דבר חשוב מזה. ולכן מה טוב ומה נעים לקבץ לעצמו ללמד בכל יום קצת מדרש רבה ומדרש תנחומא מפרשת השבוע, ואז כבר לא תצטרך לשום למוד אחר. כי למוד אגדה מושך את האדם, וכמאמרם ז"ל (חגיגה יד.): "וכל משען מים" —

אלו בעלי אגדה, שמושכין לבו של אדם כמים באגדה; ואל תחשב שזה לא שיף לבחור צעיר, אדרבה, אם תרגיל את עצמך להיות בקי במדרשים, יעזר לך הקדוש-ברוך-הוא, שתמשך תמיד אליו יתברך, וכן תוכל להמשיך לבם של ישראל אליו יתברך. וכמאמרם ז"ל (מכילתא בשלח): "והישר בעיניו תעשה" — אלו אגדות משבחות הנשמעות באזני כל אדם; כי זו זכות גדולה מאד לעורר בני-אדם בתשובה, ולהמשיך את לבבם אליו יתברך. ואם מרגילים את עצמם מימי הנעורים ללמד הרבה מדרש, זה נשאר עם האדם תמיד. ולכן ראה לקבע לעצמך שעור במדרש רבה ובמדרש תנחומא פרשת השבוע, כדי שתזכה לסיים את הפרשה, ואל יקל בעיניך, כי הם יסוד גדול מאד. וכמאמרם ז"ל (תוספתא סוטה, פרק ז'): "הכן בחוץ מלאכתך" — זה מדרש, "ועתדה בשדה לך" — אלו הלכות, "אחר ובנית ביתך" — אלו אגדות; ורבנו ז"ל אמר (ספר-המדות, אות התנשאות, סימן ל'): על-ידי למוד אגדה בלילה — מתנשא; וכן אמר רבנו ז"ל (שם, אות מריבה, סימן מח): כשבני-אדם דוברים עליך, תלמד בכל לילה אגדה; ולכן הוא דבר גדול מאד שתגנב קצת זמן ללמוד בלילה אגדה, ועל-ידי-זה תפטר מכל מיני מריבות ומחלוקות, ותזכה להתנשאות. וכן אמר רבנו ז"ל (שם, אות עצבות, סימן לו): אגדה משמח את האדם; כי כשאדם

לומד אגדה, נמשכת בו שמחה, ואין לה דבר גדול
משמחה; אשרי מי שלומד בכל יום אגדה מדרש.

טור ושלחן ערוך: צריך שתדע, אהובי בני! אשר
רבנו ז"ל הקפיד מאד מאד על למוד שלחן ערוך, ואמר
(שיחות הר"ן, סימן כט), שכל איש ישראל מחייב ללמד בכל
יום ויום פוסקים חק ולא יעבור, ואף אם הוא אנוס ואין
לו פנאי, ילמד איזה סעיף בשלחן ערוך באיזה מקום
שהוא, אפלו שלא במקומו שהוא עומד עתה בשלחן
ערוך, כי צריך ללמד איזה דין בשלחן ערוך כל ימי
חיינו, וכשאנו אנוס — ילמד כסדר כל הארבעה חלקי
שלחן ערוך מדי יום ביומו. וכשיגמר ויסים הארבעה
חלקי שלחן ערוך, יחזור ויתחיל ללמד כסדר. וכן ינהג
כל ימי חיינו. וראוי ללמד עם כל המפרשים, ואם אינו
יכול, אזי ילמד על-כל-פנים מחבר רמ"א. ולכן מה
טוב ומה נעים אם תעשה לעצמך שעור אחד כסדרן
בכל יום, ללמד רק מחבר רמ"א מהתחלת ארח חיים,
וכשתסיים — תתחיל יורה דעה, וכשתסיים — תתחיל
אבן העזר, וכשתסיים — תתחיל חשן משפט, ואחר-כך
להתחיל עוד פעם, וזה שעור לבקיאות, כדי שתהיה
בקי היכן כל דין ודין נמצא, ומלבד זאת תעשה לעצמך
שעור כסדרן עם חברותא בטור ושלחן ערוך עם כל
המפרשים, הינו בטור הבית יוסף עם הב"ח, ובשלחן

בַּר מִצְוָה

קלה

עָרוּף אֶרַח חַיִּים הַטּוֹרֵי זָהָב וְהַמַּגֵּן אֲבָרְהָם וְכוּ'. וְרַבְּנוּ
ז"ל אָמַר (שיחות-הַר"ן, סימן קפה), שֶׁהוּא חַיִּיב גְּדוֹל מְאֹד
עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם שְׁלֹחַן עָרוּף. וְאָמַר
רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סימן ח'): עַל-יְדֵי לְמוּד
פּוֹסְקִים מְבַרְרִים אֶת הַטּוֹב מִהָרַע שָׁבוּ; וְכֵן אָמַר רַבְּנוּ
ז"ל (לקוטי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סימן סב), שֶׁעַל-יְדֵי לְמוּד פּוֹסְקִים
זוֹכִים לְבִרוּר אֱמוּנָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל
לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל מָה שְׁצָרִיף. וְאָמַר
רַבְּנוּ ז"ל (סֵפֶר-הַמִּדּוֹת, אוֹת יְרָאָה, חֶלֶק ב', סימן ג'): עַל-יְדֵי לְמוּד
שְׁלֹחַן עָרוּף בָּאִים לִירְאָה; וְלִכֵּן רָאָה לְקַחַת אֶת עֲצֻמָּהּ
בְּיָדֶיהָ, וְתִלְמַד הַרְבֵּה שְׁלֹחַן עָרוּף, וּבִהֲתַחֲלָה תִּרְגֵּל אֶת
עֲצֻמָּהּ לְלַמֵּד בְּקִצּוֹר שְׁלֹחַן עָרוּף, עַד שֶׁתִּהְיֶה בְּקִי בְּכָל
הַהֲלָכוֹת, כִּי עָקַר הַיְיִהוּדוֹת תִּלּוּי בְּלְמוּד הַלְכָה, וְזֶה
הַיְיִסוּד שֶׁבְּכָל הַיְיִסוּדוֹת, וְצָרִיכִים לְשֹׁמֵר מְאֹד לֹא לַעֲשׂוֹת
מִהַטְּפֵל עָקַר וּמִהָעָקַר טָפֵל. וְחֻכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ
(מְגִלָּה כח:): כָּל הַשּׁוֹנֶה הַלְכּוֹת בְּכָל יוֹם, מִבְּטָח לוֹ שֶׁהוּא
בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַלִּיכוֹת עוֹלָם לוֹ", אֶל תִּקְרִי
הַלִּיכוֹת אֲלָא הַלְכוֹת. וְלִכֵּן מָה טוֹב וּמָה נְעִים אִם
תִּרְגֵּל אֶת עֲצֻמָּהּ לְלַמֵּד הַרְבֵּה הַלְכָה. כִּי אָמְרוּ חֻכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים (בְּרִכּוֹת ח.): אֵין לוֹ לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעוֹלָמוֹ
אֲלָא ד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָה בְּלִבָּד, וּבְפָרֵט צָרִיכִים לְלַמֵּד
הַרְבֵּה הַלְכּוֹת שֶׁבֶת, כִּי לֹא יִמְלֹט שְׂאֵדָם לֹא יִגִּיעַ, חַס
וְשָׁלוֹם, לִיְדֵי חִלּוּל שֶׁבֶת, אִם לֹא יִלְמַד כְּסֻדֵּר הַלְכּוֹת

שבת. וכמאמרם ז"ל (חגיגה י.), שהם כהררים התלויין בשערה, ואם מרגיל את עצמו ללמד הלכות כשהוא בגיל צעיר, אזי תמיד ירצה ללמד הלכות, כי ההרגל נעשה טבע. וככל שבחור צעיר לומד הלכה, נכנסת בו תשוקה להתעמק יותר ויותר בהלכה. ולכן כבר מגיל ה"בר-מצוה" מה טוב ומה נעים כשתרגיל את עצמך ללמד קדם קצורי הלכות, ואחר-כך תתמיד בשלחן ערוך, וזה ילנה אותך כל ימי חייך.

יא.

הנהגה על כל החיים

צריך שתדע, אהובי, בני! אשר אמר האיש האלקי הרבי, רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע: עד גיל שמונה-עשרה יכולים לשנות את כל המדות רעות שנדבקו באדם, ואחר-כך כבר מאוד מאוד קשה. ולכן מאחר שהיום זכית להפגס לעל המצוות, ראה כבר לשנות את המדות הרעות שלך, ותקנה לעצמך מדות טובות. ולכן ראוי לך שתלמד הרבה ב"ספר-המדות", שחבר רבנו ז"ל, ומאד מאוד בקש שנהיה רגילים ללמד בו, והזהיר להדפיסו בפורמט קטן, כדי שיהיה בכיס תמיד. ואמר, שהספר הזה עשה אותו ליהודי, הינו שישגע הרבה לשבר את המדות הרעות, עד שהגיע למדות טובות.

והנה בחור צעיר, שעכשו נעשה "בר-מצוה", הדבר הראשון שצריך לקנות לעצמו היא מדת הותרנות, להיות ותרן; כי בדרך כלל בחור צעיר הוא עקשן גדול, ואינו רוצה לותר לאף אחד, וזה מביא אותו אחר-כך לכעס ורציחה ומחלקת ומריבות. ובאמת מי שמרגיל את עצמו במדת הותרנות, תמיד הוא ינצח, כי אף אחד בעולם אינו יכול לנצח את האדם שקנה לעצמו מדת הותרנות, אשר היא נובעת ממדת הסבלנות, ומי שיש לו יותר סבלנות, הוא המנצח בחיים, לא-כן מי שהוא כעסן, וכל דבר שעושים לו, הוא מתרגז ונעשה בכעס ורציחה, לא מגיע אל שום דבר, אדרבה, חכמינו הקדושים אמרו (קדושין מא.): רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותא; ואמרו (זהר חדש נח): לא יהיה בך אל זר, שלא תהיה נח לכעס; ולכן ראה להרגיל את עצמך במדת הותרנות, ולא לכעס כלל. ואם אחד אומר לך משהו — אל תגיב, ותנענע בראשך, שהזולת יבין שאתה מסכים עמו והוא צודק, ובזה יעזב אותך, ואם תקבל על עצמך הנהגה טובה זו, אף אחד בעולם לא יוכל להרע לך. רבנו ז"ל אמר (ספר-המדות, אות ותרן, סימן א'): מי שהוא ותרן, אין עוונותיו יכולים להכריע זכיותיו. ובאמת זה טבע של ילד, שהוא עומד על זכותו, ואף פעם לא יעזב את מי שמציק לו, אלא יכנס בעצבים ובכעס ויחזיר מנה אחת אפים, וכך קונה לעצמו

שונאים ואויבים ורודפים שירדפו אותו יותר ויותר, ויסתבך יותר. אבל אם מרגיל את עצמו מגיל צעיר להיות ותָרַן וסבֵּלֵן על כל מה שעובר עליו — הן מעצמו והן מאחרים, על-ידי-זה אף אחד בעולם לא יוכל לה, ואתה תמיד תעלה מעלה מעלה. וכדאי לקנות לעצמו מידת הסבלנות כל זמן שהוא צעיר, כי כשקונה לעצמו מדה טובה זו של ותַרְנוּת וסבֵּלְנוּת בעודו בצעירותו, זה יכנס בו לכל החיים. וחכמינו הקדושים גלו לנו (במדבר ובה, פרשה ט', סימן ב'): למדה אותך התורה שתהא ותָרַן בתוך ביתך, נשפך יין — הוי ותָרַן; ורואים, שפִּדְרָךְ כָּלֵל אָדָם הוא קפֵּדָן גדול וכועס ומתעצבן על כל דבר, כגון: שגשפך יין, או נעשה איזה הזק בבית, וכבר יוצא מכליו מחמת רב כעס, ונתפתח ריב גדול, עד שיש בני-אדם, שמרב כעסם ועצביהם, באים, רחמנא לצלן, לידי גרושין. והכל תלוי כפי שמרגיל את עצמו מגיל צעיר מאד, אם הטביע בתוכו את המדה היקרה הזו של ותַרְנוּת, להיות ותָרַן וסבֵּלֵן, זה יציל אותו בחיים מכל הצרות. וכן אי אפשר לקבל על עצמו על התורה, אלא על-ידי מידת הסבלנות, כמו שכתוב (בראשית מט, יד): "יששכר חמור גרם, רבץ בין המשפּתים, וירא מנחה פי טוב ואת הארץ פי נעמה, ויט שכמו לסבל, ויהי למס עבד", ופרש רש"י: חמור בעל עצמות סובל על תורה, כחמור חזק שמטעינין

אותו מִשָּׂא כָבֵד. וְדָרְשׁוּ חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרֵאשִׁית וַבְּהַ, פְּרָשָׁה צח, סִימָן יב): "יִשְׁשַׁכְר חֲמור גָּרָם" — מַה חֲמור זֶה גְרָמִיו בְּרוּרִין, כִּן הָיָה תְּלִמּוּדוֹ שֶׁל יִשְׁשַׁכְר בְּרוּר עָלָיו, "רִבֵּץ בֵּין הַמְשֻׁפְּתִים" — אֵלּוּ שְׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל תְּלִמִּידֵי חַכְמִים, שֶׁהֵן יוֹשְׁבִים לִפְנֵיהֶם, "וַיֵּרָא מְנַחָה כִּי טוֹב" — זֶה הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ד): "כִּי לָקַח טוֹב נִתְּתִי לָכֶם", "וְאֵת הָאָרֶץ כִּי נִעְמָה" — זֶה הַתּוֹרָה, שֶׁעָלְיָה נֶאֱמַר (אִיּוֹב יא): "אֲרַכָּה מְאֹרֶץ וְגוֹ', וַיֵּט שְׁכֻמוֹ לְסִבְלָה עָלָה שֶׁל תּוֹרָה, "וַיְהִי לְמַס עֶבֶד" — אֵלּוּ מְאֵתִים רָאשֵׁי סְנֵה־דְרָאוֹת שֶׁהָיוּ מִשְׁבֵּטוֹ שֶׁל יִשְׁשַׁכְר וְכוּ'. וְעוֹד דָּרְשׁוּ חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שֵׁם צט, סִימָן י'): "יִשְׁשַׁכְר חֲמור גָּרָם", כִּשֶׁם שֶׁהַחֲמור טוֹעֵן אֶת הַמְשָׂא, כִּן יִשְׁשַׁכְר טוֹעֵן אֶת הַתּוֹרָה, "רִבֵּץ בֵּין הַמְשֻׁפְּתִים" — אֵלּוּ הַתְּלִמִּידִים שִׁיוֹשְׁבִים בְּאֶרֶץ לִפְנֵי חַכְמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סח): "אִם תִּשְׁכַּחוּן בֵּין שְׁפֹתַיִם", "וַיֵּרָא מְנַחָה כִּי טוֹב" — זֶה תּוֹרָה, דְּכֻתִּיב (מִשְׁלֵי ד): "כִּי לָקַח טוֹב נִתְּתִי לָכֶם", "וַיְהִי לְמַס עֶבֶד" — מֵהוּ מַס? זֶה הִלְכָה, שֶׁהָיוּ טוֹעִים בָּהּ הָיוּ מְבַקְּשִׁים מִיָּדָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שׁוֹפְטִים ה'): "בְּעֵמֶק שְׁלַח בְּרַגְלָיו", בְּעֵמֶקָה שֶׁל הִלְכָה, וְאָמְרוּ (זֶהר וַיְחִי רמב:): "יִשְׁשַׁכְר חֲמור גָּרָם רִבֵּץ בֵּין הַמְשֻׁפְּתִים", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וְכִי יִשְׁשַׁכְר חֲמור אֶקְרִי, אִי בְּגִין דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוּרִיתָא נְקֻרִיהָ לִיהָ סוּס אוּ אַרְיָה אוּ נֶמֶר, אִמְאִי חֲמור? אֶלָּא אָמְרוּ: בְּגִין דְּחֲמור נְטִיל מְטוּלָא וְלֹא בְּעֵיט

במאריה כשאר בעירי ולא אית ביה גסות הרוח ולא
 חיש למשכב באתר מתתקן, אוף הכי יששכר
 דאשתדלותיה באורייתא גטיל מטולא דאורייתא. ולא
 בעיט ביה בקדשא בריף הוא, ולא אית ביה גסות הרוח
 כחמור דלא חייש ליקרא דיליה, אלא ליקרא דמריה,
 "רבץ בין המשפתיים" כדאמרינן "ועל הארץ תישן וחי
 צער תחיה ובתורה אתה עמל"; הרי שלף לפניה, שאי
 אפשר להגיע ללמוד התורה בלי מדת הסבלנות, לסבל
 כל מה שעובר עליו, ולא להכנס לעצבים משום בריה
 שבעולם. ואם תצית אותי, תצליח כל ימי חייה, כי
 המדה היקרה הזו של ותרגות וסבלנות, זה מה שמלוה
 את האדם לכל החיים. וזכור את זאת כי תצטרך את זה
 לימים הבאים. ובפרט כשמרגיל עצמו להתפלל אל
 הקדוש-ברוך-הוא, ולבקש ממנו יתברך כל צרכיו
 בשפת האם שלו, שזו נקראת התבודדות, על זה
 צריכים הרבה סבלנות, כי ידוע, אשר רבנו ז"ל הזהירנו
 מאד על השיחה בינו לבין קונו, ואמר (לקוטי מוה"ר, חלק
 ב, סימן כה), ששהתבודדות היא מעלה עליונה וגדולה מן
 הכל, דהינו לקבץ לעצמו על כל פנים שעה או יותר
 להתבודד לבדו באיזה חדר או בשדה, ולפרש שיחתו
 בינו לבין קונו בטענות ואמתלאות ודברי חן ורצוי
 ופיוס לבקש ולהתחנן מלפניו יתברך שיקרבו אליו
 בעבודתו באמת, ותפלה ושיחה זו תהיה בלשון

בר מצוה

קמא

שְׁמַדְבַּר בָּהּ כָּל אֶחָד, כְּפִי לְשׁוֹנוֹ; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר
בְּשִׁפְתַי הָאֵם שָׁלוֹ, יוֹתֵר נִמְשָׁךְ לְבָבוֹ אֶל הַדְּבוּרִים, וְיָכוֹל
לְסַפֵּר לוֹ יִתְבַרֵךְ בְּפִרְטוּיֹת כָּל מַה שְּׁעוֹבֵר עָלָיו. וְהִנְהִיגָה
זוֹ הִיא גְדוּלָה בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד, וְהִיא דִּרְךְ וְעֵצָה טוֹבָה
מְאֹד לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבַרֵךְ, כִּי זֹאת הִיא עֵצָה כְּלָלִית
שְׁכוּלָלֶת הַכֹּל, כִּי עַל כָּל מַה שְּׁיִחָסֵר לוֹ בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם
יִתְבַרֵךְ, אוֹ אִם הוּא רְחוּק לְגַמְרֵי מְכַל וְכָל מַעֲבֻדָתוֹ
יִתְבַרֵךְ, עַל הַכֹּל יִפְרֹשׁ שְׁיַחֲתוֹ, וְיִבְקֹשׁ מֵאֵתוֹ יִתְבַרֵךְ,
וְאִפְלוֹ שְׁאִיֵּן לוֹ דְּבוּרִים לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
מִזֶּה בְּעֵצְמוֹ יַעֲשֶׂה שְׁיַחֲה וְתִפְלָה: "רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
כָּל-כֶּף נִתְרַחֲקָתִי מִמֶּךָ, עַד שְׁאִפְלוֹ לְדַבֵּר עִמָּךְ אֵינִי
יָכוֹל". וְכַמָּה וְכַמָּה צְדִיקִים גְּדוֹלִים נוֹרְאִים מְאֹד סִפְרוּ
שֶׁלֹא הִגִּיעוּ אֶל מִדְּרַגָּתָם, אֶלֶּא עַל-יְדֵי-זֶה, שְׁהִרְגִילוּ אֶת
עֵצְמָם לְדַבֵּר אֶל הַקַּב"ה בְּשִׁפְתַי הָאֵם שְׁלָהֶם, וְכִךְ
הִתְעִלוּ מֵעֲלָה מֵעֲלָה. וּבְאַמֶּת הוּא דָּבָר הַשְּׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ,
מִקְטָן וְעַד גְּדוֹל, וְהִרְבֵּה רַבְּנוֹ ז"ל לְדַבֵּר עִם אַנְשֵׁי
שְׁלוֹמֵנוּ מִהֵנְהִיגָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֶּה, עַד שְׁגִזֹּר וְאָמַר, שְׁאִי
אֶפְשָׁר בְּכָלֵל לְהַכְנִס אֶל הַקְּדוּשָׁה בְּלִי תִפְלָה
וְהִתְבּוֹדָדוּת, לְפָרֹשׁ כָּל שְׁיַחֲתוֹ אֵלָיו יִתְבַרֵךְ, כְּאֲשֶׁר יְדַבֵּר
הֵבֵן אֶל אָבִיו וְאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ. וּמִי שְׁמַרְגִּיל אֶת עֵצְמוֹ
לְדַבֵּר אֶל הַקַּב"ה, וְתַמִּיד הוּא רֵץ וּבוֹרַח אֵלָיו יִתְבַרֵךְ,
אֵיֵן דָּבָר בְּעוֹלָם שֶׁלֹא יִגִּיעַ אֵלָיו, וּבְלִבְדֵי שְׁיַהֲיֶה בְּלִב
אַמֶּת, כִּי לְמַעֲלָה מְאֹד חָשׁוּב אַמֶּת, כִּי אִם הַדְּבוּר הוּא

עם אמת, הוא בוקע את כל המסכים המבדילים בינו
 לבין המקום ברוך הוא וברוך שמו, וזוכה שמאיר בו
 הקב"ה בעצמו, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן,
 חלק א', סימן קיב); ואמרו חכמינו הקדושים (סנהדרין מג:):
 מי שדעתו שפלה, אין תפלתו נמאסת, שנאמר (תהלים
 נא): "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה"; כי אצלו
 יתברך מאד מאד חשוב לב נשבר עם אמת, ואין עוד
 דבר שיכול לקרב את האדם אליו יתברך כמו התפלה,
 ולא בחנם שאומרים חכמינו הקדושים (תנחומא וירא א'):
 אמר להם הקדוש-ברוך-הוא לישראל הווי זהירין
 בתפלה, שאין מדה אחרת יפה הימנה, והיא גדולה
 מכל הקרבנות, ואפלו אין אדם כדאי לענות בתפלתו,
 ולעשות חסד עמו, כיון שמתפלל ומרבה בתחנונים,
 אני עושה חסד עמו. כל-כף חשוב בעיניו יתברך
 תפלה. וכן אמרו (תנחומא וישלח): אין הקדוש-ברוך-הוא
 חפץ לחיב בריה, אלא מבקש שיתפללו בריות לפניו
 ויקבלם; כי ברגע שאדם בא ומתפלל להקדוש-ברוך-
 הוא, לא זז משם עד שמוחלים לו, אם הוא מתעקש
 בתפלה, כי על תפלה צריכים עקשנות גדולה מאד, לא
 לעזב את עצמו, ואפלו שכלם ידחו אותו, וידמה לו
 כאלו לא שומעים אותו, וכאלו לא רוצים אותו, אל
 ישים לבו לכל זה, אלא יעמד על עמדו ויתפלל ויתחנן
 ויבקש על נפשו ממנו יתברך. ואפלו שיהיה נראה לו

שֶׁאֵבֵד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, חַס וְשְׁלוֹם, אֵל יִסְתַּכַּל עַל כָּל זֶה, אֲלֵא יָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וַיִּפְיֶסוּ בְּכָל מִיּוֹנֵי פִּיּוּסִים, וַיִּבְכֶּה בְּבִכּוּת עֲצוּמוֹת שְׂיִטְהַר אֶת לְבָבוֹ וַיִּנְקֶה אֶת מַחוֹ, שְׂיִזְכֶּה לְהַשְׁיֵג הַשְּׂגוֹת אֱלֻקוֹת, וַיִּבִּין אֶת עֲמֻקֵי סוּדוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. אָבֵל עָלֶיךָ, בְּנִי, לְדַעַת, שְׁעַל תִּפְלָה צְרִיכִים הַרְבֵּה סְבָלָנוֹת, וְלֹא לְדַחַק אֶת הַשְּׁעָה. וּכְעֵין שְׁפָרֵשׁ רַבְּנוֹ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִימָן קצ"ו) אֶת מֵאֲמָרָם ז"ל (אָבוֹת, פָּרָק ב'): וּכְשֶׁאֲתָה מִתְּפִלָּל אֶל תַּעַשׂ תִּפְלָתְךָ קָבַע, אֲלֵא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם; כִּי אָסוּר לְאָדָם לַעֲמֹד עַצְמוֹ עַל שׁוֹם דְּבָר, דִּהְיִנוּ שְׁאֲסוּר לְהַתְעַקֵּשׁ בְּתִפְלָתוֹ שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ דוֹקָא אֶת בְּקָשְׁתּוֹ, אֲלֵא כָּל מָה שְׁמִבְקָשׁ — הֵן פְּרִנְסָה אוֹ בָּנִים וְשָׂר צְרָכִים יִבְקָשׁ בְּרַחֲמִים רַבִּים וּבְמִתְנַת חֲנָם, וְאִם יִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — יִתֵּן, וְאִם לֹא — לֹא; כִּי אָסוּר לְדַחַק אֶת הַשְּׁעָה בְּתִפְלָה. וְכֵן אָסוּר לְדַחַק אֶת הַשְּׁעָה בְּשׁוֹם דְּבָר, וּכְמֵאֲמָרָם ז"ל (בְּרִכּוֹת סד.): כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשְּׁעָה — הַשְּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ, וְכָל הַנִּדְחָה מִפְּנֵי הַשְּׁעָה — הַשְּׁעָה נִדְחִית מִפְּנֵיו; וְהִרְחִיב בְּזֶה אֶת הַדְּבָר מוֹהֲרָנ"ת ז"ל (לְקוּטֵי-הַלְכוֹת, גְּזֵלָה הַלְכָה ה', אוֹת ז'), שְׁכָּל הַקְּלֻקּוּלִים שֶׁל הָאָדָם שְׁמַקְלֵקֵל, הֵם רַק מִפְּנֵי דְחִיקַת הַשְּׁעָה, וְכֵן כָּל הָעֵבְרוֹת שְׁבַע עוֹלָם שְׁאָדָם עוֹבֵר, רַחֲמָנָא לִישׁוֹבֵן, זֶה רַק מִחֲמַת שְׁאִין לוֹ סְבָלָנוֹת, וְהוּא דּוֹחֵק אֶת הַשְּׁעָה. וּכְמֵאֲמָרָם ז"ל (מְנַחֲת מַד.): אוֹתָן

מַצְעוֹת שֶׁהִצִּיעָה בְּאֶסוּר, הִצִּיעָה לוֹ בְּהֵתֵר; וְכֵן אָמְרוּ (ירושלמי קדושין, פֶּרֶק א', הַלְכָה ז'): אֵין יֵצֵר הָרַע מִצוּי אֶלֶּא לְשָׁעָה; וְעַל-כֵּן מִי שֶׁקֹּנֶה לְעַצְמוֹ אֶת מִדַּת הַוַּתְרָנוּת וְהַסְבָּלָנוּת וַיַּחֲכֶה, עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְכָל טוֹב אֲמַתִּי וְנִצָּחִי. אֲבָל עָלִי לֹא לֵדַע, אֶהוּבִי, בְּנֵי אֲשֶׁר מִדָּה הִיקָרָה הַזֶּה שֶׁל וַתְרָנוּת וְסְבָלָנוּת, הִיא הַמִּדָּה הַכִּי קָשָׁה לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ, כִּי הַטָּבֵעַ שֶׁל אָדָם לְדַחֵק אֶת הַשָּׂעָה, וַיִּרְצֶה לְהַשִּׁיג תַּכְף-וּמְיָד אֶת מֶה שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהַשִּׁיג — בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת, וּבְשִׁבִיל זֶה כָּל-כֶּף הַרְבֵּה אֲנָשִׁים נוֹפְלִים מִהַקְדָּשָׁה, וְנִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, כִּי רוֹצִים לְהַשִּׁיג תַּכְף-וּמְיָד אֶת רְצוֹנָם — הֵן בְּדָבָר גִּשְׁמִי, הֵם צְרִיכִים לְקַבְּלוֹ תַּכְף-וּמְיָד, וְאִם לֹא — הֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרִי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם שֶׁנִּפְּלוּ בִּיאֻשׁ וּבְדַכְּאוֹן, בְּכַעַס וּרְצִיחָה, וּרְבִים עִם הַזּוּלָּת, וְהֵן בְּדָבָר רוּחָנִי, שְׂרוּצִים לְהַשִּׁיג תַּכְף-וּמְיָד הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוֹת, וְלְהַגִּיעַ לְמַדְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת, וּכְשֶׁלֹּא הוֹלֵךְ לָהֶם, אֲזִי פּוֹנִים עֲרֶף וְזוֹרְקִים הַכֹּל אַחֵר גַּם וּמִתְרַחֲקִים לְגַמְרִי מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם, שֶׁבָּאוּ לְכַפִּירָה גְּמוּרָה עַל-יְדֵי-זֶה, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן. וְכֵן זֶה בָּא לָהֶם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָכְשׁוּ מִגִּיל צָעִיר אֶת הַמִּדָּה הִיקָרָה שֶׁל וַתְרָנוּת וְסְבָלָנוּת, שֶׁבְּזֶה תְלוּיָהּ כָּל הַצְּלַחַת הָאָדָם — בֵּין בְּגִשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי. וְלָכֵן, אֶהוּבִי, בְּנֵי! הַיּוֹם הַזֶּה נִכְנָסְתָּ לְעַל הַמְצוּוֹת, וְנַעֲשִׂיתָ "בְּרִ-מְצוּה" , אִם אַתָּה

קמה

בַּר מְצוּהָ

רוּצָה לְהַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הַהִכְרַח לְךָ לְקַנּוּת לְעַצְמְךָ
אֶת מִדַּת הַוַּתְרָנוּת וְהַסְבָּלָנוּת, שֶׁהִיא הַמְדָּה הַכִּי יְפָה,
שָׁבָה מִנְצָחִים כָּל הַחַיִּים. וְאֵת זֹאת עָלֶיךָ לְזַכֵּר כָּל יְמֵי
חַיֶּיךָ, וְאֵז טוֹב לְךָ בְּזֶה וּבְבֹא וּלְנַצַּח וּנְצָחִים.

י"ב

כבוד הורים ומורים

צְרִיךְ שְׂתַדַּע, אֶהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אֵין עוֹד מְצוּהָ
כָּל-כֶּף חֲשׂוּבָה כְּמַצּוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם, עַד כְּדֵי כֶּף,
שָׂאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (קדושיין ל:): בְּזִמְן שָׂאֲדָם מְכַבֵּד
אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אָמַר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מַעֲלָה אָנִי
עֲלֵיהֶם כְּאִלוֹ דְרַתִּי בֵּינֵיהֶם וְכַבְּדוּנִי, כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ מְאֹד
מְאֹד רוּצָה שְׂיִכְבְּדוּ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, כְּמֵאֲמָרַם ז"ל
(תנא דבי אליהו רבה, פּרָק כז): כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵין הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְבַקֵּשׁ מִן הָאָדָם,
רַק שְׂיִכְבְּדוּ אָב וְאִם, וְאִף שָׂאֲנִי יוֹדַע שְׂזֶה בָּא לְךָ מְאֹד
מְאֹד קִשָּׁה, כִּי הִרְבֵּה פְעָמִים הֵבֵן רוּצָה דְבַר אֶחָד,
וְהֵאָבֵא וְהֵאָמַר רוּצִים דְבַר שְׁנֵי, וְקִשָּׁה לְקַיֵּם אֶת
דְּבָרֵיהֶם, עִם כָּל זֹאת צְרִיכִים לְזַכֵּר, שְׂחֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
אָמְרוּ (פְּסִיקְתָּא רַבְתִּי): חֲמוּרָה שְׂבַח־מִוֵּרוֹת — "כִּבֵּד אֶת
אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ"; וְעַקֵּר כְּבוֹד אָב וְאִם — לְעֲשׂוֹת לָהֶם
נַחַת רוּחַ; וְאֵין עוֹד נַחַת רוּחַ גְּדוֹל לַהֲוֵרִים, כְּמִי

שמתנהג בדרך ארץ עם הבריות, ושוקד על דלתות התורה, והוא ירא שמים גדול, שאז הבריות אומרים: אשרי יולדתו. וכמאמרם ז"ל (יומא פו.): מאי דכתיב (דברים ו): "ואהבת את ה' אלהיך", שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו? אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמד תורה, ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיה מט, ג): "ויאמר לי עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר", אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו? אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה, ראו כמה מקלקלין מעשיו וכמה מכערין דרכיו; ולכן ראה, אהובי, בני! מאחר שהיום הזה נכנסת לעל המצוות, ונעשית "בר-מצוה" אתה כבר גדול, ובזה שתקיים מצוות כבוד אב ואם, אתה מקיים מצוות עשה דאורייתא, תזהר מאוד מאוד בכבודם, לא לישב במקומם, ולא לבטל את דבריהם, ולא לבזותם, ותתנהג בדרך ארץ גדול כלפיהם, ותשמש אותם בכל כחה, ובזכות זה תזכה לאריכות ימים עוד בזה העולם,

בר מצוה

קמז

מְלַבֵּד מֵה שְׂאִין עֶרְף לְשָׂכָר שְׂמֵשֶׁלִּמִים עַל מִצְוֹת כְּבוֹד
אָב וָאִם, וְתִשְׁמַר מְאֹד מְאֹד לֹא לְצַעֲרָם בְּשׁוּם פְּנִים
וְאִפֵּן. וְתִהְיֶה חָכָם גָּדוֹל מְאֹד לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂיךָ
בְּהִצָּנֵעַ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְוַדְּעוּ וְיִצְטַעְרוּ, וְזֶה שֶׁיְּךָ בְּכָל דְּבָר.
וְכֵן תִּשְׁמַר מְאֹד בְּכָבוֹד רַבְּךָ הַלּוֹמֵד עִמָּךָ תּוֹרָה, וּבְכָבוֹד
הַמְּשַׁגֵּיחַ, כִּי אֲצִלוּ יִתְבָּרֵךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוֹב בְּשַׁעֲה
שְׂאָדָם מְכַבֵּד אֶת רַבּוֹ, עַד כְּדֵי כִּף שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוּשִׁים (סִנְהֶדְרִין קי.): כָּל הַחֹלֵק עַל רַבּוֹ כְּחֹלֵק עַל
הַשְּׂכִינָה, וְכֵן (שם): כָּל הָעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם רַבּוֹ כְּעוֹשֶׂה
מְרִיבָה עִם הַשְּׂכִינָה; וְכֵן (שם): כָּל הַמְּהַרְהֵר אַחֵר רַבּוֹ,
כְּאִלוּ מְהַרְהֵר אַחֵר הַשְּׂכִינָה; וְצָרִיכִים לְהִזָּהֵר בְּדַבָּרִים
אֵלוּ מְאֹד מְאֹד, וְאַסוּר לְהַקְלֵל בָּהֶם, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוּשִׁים (ירושלמי ערויבין, פָּרָק ה', הַלְכָה א'): כָּל הַמְּקַבֵּל פְּנֵי
רַבּוֹ, כְּאִלוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׂכִינָה; כִּי הָרַב שְׁלוֹמֵד אֶתְךָ
תּוֹרָה, הוּא צָרִיךְ לְהִיּוֹת חָשׁוֹב בְּעֵינֶיךָ כְּהַשְּׂכִינָה. וְכֵן
אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (אבות, פָּרָק ד'): וּמוֹרָא רַבְּךָ
כְּמוֹרָא שְׁמַיִם; וְאֵל יִקְלוּ בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלוּ, כִּי מִי
שְׂמַכְבֵּד אֶת רַבּוֹ שְׁלוֹמֵד עִמוֹ תּוֹרָה, שֶׁהוּא הָרֵאשׁ
יְשִׁיבָה וְהַמְּשַׁגֵּיחַ, עַל יָדָם אֵל רַב טוֹב וְצָפוֹן יִזְכָּה. וְאֵל
יְסִיתוּ אוֹתְךָ חֲבָרֶיךָ, חַס וְשָׁלוֹם, לְהַתְחַצֵּף נִגְדָם, חַס
וְשָׁלוֹם, כִּי כָּל אֵלוּ שְׂמַתְחַצְּפִים כְּנִגְדָם, כְּאִלוּ מַחְצִיפִים
פְּנֵיהֶם כְּנִגְדַּי הַשְּׂכִינָה, וּמְרָה תִּהְיֶה לָהֶם בְּאַחֲרוֹנָה, כִּי
מִי שְׂחֹלֵק עַל רַבּוֹ וּמְבִזּוֹ, לְבִסּוֹף נִעְקָר מִן הָעוֹלָם

בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה, רַחֲמָנָא לִישְׁזַבְּן. וְעַל-כֵּן רְאֵה לְמָסוֹר אֶת
 גַּפְשֶׁךָ בְּעִבּוֹר כְּבוֹד רַבָּךְ, שְׂאֲצָלוֹ לְמִדַּת רַב חֲכָמְתְּךָ,
 וְאוֹתוֹ תַחֲזִיק וּבוֹ תִדְבֹּק, כִּי עַל יְדוֹ תִגִּיעַ לְכָל טוֹב
 אֲמַתִּי וְנִצְחִי. אֲהוּבִי, בְּנִי! אִם תִּקְיִים אֶת כָּל הַנְּאֻמָּר
 בְּקוֹנְטֵרס הַזֶּה מִיּוֹם הַ"בַּר-מְצוּהָ" שְׁלָךְ, תִּהְיֶה מְבֹטָח
 שֶׁתִּגְדֹּל תִּלְמִיד חָכָם גָּדוֹל, וְצַדִּיק קְדוֹשׁ הַדְּבּוּק בְּחֵי
 הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעוֹלָמָךְ תִּרְאֶה בְּחַיִּיךָ.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!